

REVISTA PEDAGOGICĂ

Nu este mărire fără
virtute; dar nici vir-
tute fără lumină. Deci
lumină înainte de toate.

Națiunea ce mai mare
este aceea care are cele
mai multe școli.
Școala este arma viito-
rului.

Familia și școala trebuie
să lucreze împreună la o-
ducția copiilor.
Scopul principal al edu-
cației este formarea carac-
terelor energice și morale.
Educația îi ajunge scop-
ul prin ajutorul instruc-
țiunii.

INȘTIINȚĂRI

- I. Persoanele cari voesc să rămână încă abonați ai acestei re-
viste, vor bine-voi a trimite abonamentul înainte.
- II. Orcе privește Redacția și Administrația revistei se va adresa
subsemnatului.

ENIŪ-BĂLTEANU

București, Calea Moșilor 138

COMENIUS SI PESTALOZZI¹

„Mai mult este a se aștepta de la educațiunea și instrucțiunea tinerimii ?

Adese se poate și se și umple de amărăciune inima învățătorului, când vede, că cei chemați în loc să-i ușureze sarcina, i-o îngreunează, parte prin neinteresare parte chiar și prin pedece puse muncii sale în școală. În asemenea momente, bine este, ca învățătorul să-și țiea în mână «Istoria Pedagogică» și, frunzărind-o, de sigur se va simți recreat și întărit față de greua sa misiune, văzând, cum o mulțime de bărbați mari, între împrejurări și mai grele de cât dînsul, s'au jertfit, până la cea de pe urmă respirație, pe altarul educațiunii și luminării tinerimii.

Între acei bărbați, strălucesc pe orizontul pedagogic doi sori, cari și-au trimis și-și trimet neîntrerupt lumina din timpurile cele mai depărtate până azi; doi luceferi, ale căror nume vor rămâne scrise totdeauna cu litere de aur în Istoria Pedagogiei: *Este Ioan Amos Comenius* și *Ioan Henrich Pestalozzi*.

Spiritele mari, corifei geniali, cari au pus petrele de temelie la zidirea aceluiași palat al cugetării, ne înfațșară, negreșit multe puncte de comparație. Acest lucru îl întimpinăm și la acești doi mari apostoli ai civilizațiunii, — în viața și în lucrările lor. Cetitorii acestei reviste au avut dese ocazii a se întâlni cu ideile și tendințele acestor doi bărbați. Făcutuli-s'au biografiile, publicatu-li-s'au și scrierile lor principale. Dar cea ce de astă dată, mi se pare la locul său, este o comparație între dinșii, cea ce, pe cât știm, în românește

¹) S'a avut în vedere un articol analog din „Allgemeine Deutsche Lehrerzeitung“ No. 12, 13 din a. c.

până acuma nu s'a făcut. Dar în această comparație mi se pare mai interesantă și mai bogată în învățatură expunerea deosebirelor acestor bărbați, decât a asemănarilor lor, după vechia axiomă: (contraria justa se posita magis elucescunt) *lucrurile opuse aduse paralele se lămuresc mai bine*. Dacă voiți presenta onor. cetitorii un *șir de deosebiri* din viața și scrierile acestor doi mari pedagogi.

I

Comenius și Pestalozzi, negreșit, amândoi au fost bărbați mari, distinși după mărimea și agerimea spiritului lor; dar o adâncă prăpastie îi desparte în privința culturii și a cunoștinței lor de lume și de oameni. Comenius era nu numai un barbat de școală experimentat, ci și un învățat cu vederi largi. Despre știința lui dovedesc cele peste 100 de opuri ale sale, care cuprind lămuriri și povețe asupra diferitelor sfere de activitate, ca pedagogie, filosofie, teologie și filologie. Dînsul posedea cunoștințe sigure și precise în felurite specialități, în cari apoi și scrierile sale sunt însemnate, de valoare. Din această cauză, mulți îl numesc, și nu fără motiv, «poli-istoric» său, cum i-am zice azi, enciclopedist și nu-l putem aproba, când dînsul, în modestia sa obicinuită se numește *un om cu puțină capacitate și aproape fără cultură științifică*¹. Din contră, cunoștințele sale ne pun în mirare. Pe cine, și ce ne citează dînsul în arta Didactică?! — Sfînta scriptură, despre a cării importanță mare era pătruns, ca și cei mai buni și mai distinși clasici și autori noi, pe cari îi cunoștea deamănuntul. El tindea la «o cunoștință universală a lucrurilor» ast-fel, că pe tot pasul te isbești

¹) „Didactica Magna“ în „Precuvîntare“ către cetitor.

de caracteristica spiritului comenian «zărirea în generalitatea lucrurilor».

Pentru a se înălța la culmea științelor, nu se sperie de urcarea înălțimilor științelor, de și târziu se trezise din zăpăceala copilărească. Fiind lipsit de amândoi părinții, precum ne spune în opul său «Prodromus Pansophiae», el fu așa de neglijat de îngrijitorii săi, în cât numai în anul al 16-lea începu să învețe elementele limbii latine. În schimb însă, el manifestă în întreaga sa viață «o dorință firească după cunoștințe și se silea neîntrerupt să repare dauna timpului perdut». În scopul acesta cercetă dînsul orașele Herbom și Heidelberg, la ale căror universități își stîmpără setea neasemănată după științe. Terminând studiile universitare, nu-și termină și perfecționarea spiritului său. Dînsul putea să zică despre sine: «Cu zel m'am dedicat studiilor. Adevărat, că știu mult, dar aș vrea să știu tot.»

Impins de acest zel, se duse în Olanda și, probabil, în Anglia. Călătoriile acestea, ca și cele de mai târziu, ce le făcu, parte de bună voie, parte silit de împrejurări, aproape în toată Europa, contribuîră mult la înmulțirea cunoștințelor, cât mai vârtos, la cunoașterea lui de oameni. Ast-fel, înarmat cu științe și cunoștințe, în vîrstă abia de 22 ani, se făcu rector la scoala din Preran, adevărat «un june după ani, dar cărunț după înțelepciune și prudență».

Pestalozzi din contră la bătrănețe era ca un copil crescut mare, cu toate calitățile naturei copilărești, dar și cu defectele și slăbiciunile aceștia. — Liniște și chip-zuală, claritate și predominare de sine, de împrejurări și de persoane, calități ce mândresc pe bărbat, îi lipsiau în grad mare, spune un biograf al său (Blochmann). Și cum putea să fie alt-cum, când, după mărturisirea sa, îi lipsiau ocaziunile și mijloacele principale de a-și

desvolta puterile, experiențele și modul bărbătesc de cugetare». Intre mijloacele acele principale, negreșit, trebuie să numărăm și călătoriile. Montaigne obsearvă nimerit că omul câștigă lămuriri însemnate din comunicație cu lumea și, Pestalozzi, foarte puțin, a umblat în lume. Precum ca copil «n'a eșit aproape nici odată de după sobă», așa rămase ca june aproape neîntre-rupț între marginile strimte ale micii sale patrii, fără tendințe a-și lărgi orizontul științific. Precât de mediocră îi era cunoștința de lume și de oameni, tot așa îi era și cultura. «Foarte puțin prevăzut cu mijloacele educațiunii științifice» vroia el să pășească ca apostol al cuvintului lui Dumnezeu, ca preot. Dar, lipsit de energie și statornicie se lăsă de acest plan, și începu să învețe drepturile. Dar nici studiul cel rece, logic, al drepturilor nu avu destul farmec pentru spiritul lui Pestalozzi, întors spre idealuri dinsul se lăsă și de învățătura legilor, și cu aceasta de ori și ce studiu sistematic. Așa a gustat din două științe, fără însă a-și fi putut însuși acela, și atâta material, ca să-l poată nutri trupește. În timpul acesta făcu el cunoștință și cu scrierea lui J. J. Rousseau asupra reîntoarcerii omului la starea primitivă, care, ca și asupra altor bărbați, n'a putut rămâne fără influență asupra sufletului lui.

De aci înainte Pestalozzi nu vru să mai știe ceva de cărți ca mijloace de cultură și asemenea lui Werther, strigă: «În lături cu cărțile. Eu nu vroi să mai fiu povățuit, îndemnat, are doară inima aceasta destul din sine însăși». Pe când se tânguia Comenius, că i-a trecut anii tinereței degeaba, și doria, să-și împle golul sufletului, Pestalozzi, simția par'că o bucurie și spunea par'că cu un fel pe mândrie, că «de 30 de ani n'a mai citit nici o carte». Cine stă în loc, în cultură, regresează. Ținând socoteală de împrejurările acestea, de sigur vom afla aproape de adevăr mărturisirea lui Pes-

talozzi, că el nu știa bine nici să scrie, nici să citească și nici să socotească¹⁾.

Amândoi, prea învățatul Comenius și cultul mediocru Pestalozzi, își aleseră cariera învățătorescă. *Cela*, în împrejurările triste, în care trăiau oamenii după pustiirile resboiului de 30 de ani, nu-și ținea de datorie mai mare și mai sfântă, de cât să povățuiască și să învețe tinerimea, ferind-o de moravurile selbatice și destrăbălate²⁾. *Acesta* observând și mișcându-l mizeria cea mare, în care se afla poporul în urma revoluțiunii franceze, își zise: *O să mă fac învățător*³⁾. Adevărat, că dorința lui Pestalozzi nu se împlini întocmai. El nu se făcu învățător, ci, spre norocirea și binele omenimii, *educatorul* acesteia. Activitatea se estinse aproape numai asupra institutelor de educațiune; numai în d'aldeasta se simțea dinsul în elementul său. Scurtă vreme numai lucră el ca învățător la o școală în Burgdorf (Bertud); dar nici el însuși nu pricepea cum «întră aci în mod mecanic în jugul școlar, pe când în Stanz, de și încunjurat de 80 orfelini, cărora le era îngrijitor, servitor, servitoare și învățător, ridică cu căldură și entusiasm un templu fermecător, templul educațiunii adevărate!. Mai ales o împrejurare îl instrăina de la lucrul într'o singură școală, anume lui nu-i plăcea, nu se simțea bine, că avea pe lângă sine pe elevi numai câte-va oare, nu, *el voia să-și aibă mereu la sine, el singur să le formeze și mintea și inima*. În «scrisoarea sa asupra petrecerii sale în Stanz» zice el într'un mod caracteristic: «Eū *singur* vroiam lucrul acesta și trebuiam să-l duc în deplinire, dacă era să-mi ajung scopul». Și ceva mai departe

¹⁾ „Cum își învață Gertruda copii. Epist. I.

²⁾ Didactică și Precuvnitare.

³⁾ Kellner, Aforism 24.

spune: «Că inima mea — este la elevii mei, aceasta copiii mei, să o vădă în tot momentul de dimineață până seara pe fruntea mea și să-o presimțescă de pe buzele mele».

Inima sa, iubirea sa, cu care *educatorul* trebuie să lucreze mult mai intensiv de cât *învățătorul*, iată ce vroia Pestalozzi să dea elevilor săi, mai ales aceluia, cari de timpuriu rămăneau orfan și de cari nu purta grijă nimeni. El declară expres guvernului patriei sale, că dînsul vrea să muncească pentru poporul cel *mai de jos* ca la vîrsta de 52 ani să ia cine-va o asemenea hotărîre și să aducă la îndeplinire, se cere de sigur o mare *iubire* «care toate le supoartă, toate le crede, toate le sperează, toate le suferă,» — acea *iubire*, care formează adevăratul element de viață al lui Pestalozzi. Acest om nobil se cunoștea foarte bine, cînd zise despre sine: «*Eû sunt ce sunt prin inima mea*». Cu adevărat, Pestalozzi prin aceste puține cuvinte este caracterizat cu întreaga sa ființă, cu iubirea sa cea nevinovată către copii, cu buna voința sa nemărginită de a se jertfi și de a munci pentru cultura poporului.

Dar și *Comenius* își avea inima la locul său. Dacă îi lipsea acest lucru, n'ar exista un pedagog cu acest nume. Ca atare n'a fost el numai un teoretician, ci asemenea lui Pestalozzi puse și mîna pe lucru. Dar, — el *Comenius* — își îndreptă activitatea sa, par'că spre a întregi pe Pestalozzi asupra *institutenilor de învățămînt*. *Comenius* a fost, prin urmare, mai mult învățător, de cât educator. În instrucțiune iarăși mai mult se ocupă el în practică de *învățămîntul superior*. De și meritele sale principale sunt a se căuta pe terenul scoalei populare, totuși, *probabil* el n'a fost învățător popular și nici că s'a ocupat, ca Pestalozzi, cu «Abcedarul». După întreaga sa cultură, el și era mai la locul său la scoalele superioare. Aci putea el întrebuința

mai mult și mai bine vasta sa erudițiune, aci între scolarî și ascultători mai maturî putea el să-și desfășure în deplină libertate și cu un adevărat avânt înaltele sale cunoștințe; aci avem să căutăm «rădăcina cea tare a puterii sale». Dacă numeroasele sale scrieri atunci făcură atâta svon, în cât au fost traduse aproape în toate limbile culte; dacă el, în urma acestor ale sale scrieri, a fost învitat ca reformator de școală în mai multe state; dacă, multe din scrierile sale și azi au o valoare netăgăduită pentru noi: aceasta trebuie s'o atribuim imensului succes al marelui său spirit. *Comenius a fost ce a fost prin mintea lui.*

Ca mulți bărbați geniali, Comenius aparține în materie de religie direcției *positive*. Alt-cum cu greu s'ar fi putut rădica până la înalta demnitate de episcop, «la coreligionarii săi.» (Frații Bohemi). Ca un adevărat preot al păcii și al iubirii (nu ca fanaticii din zilele noastre). Ni se prezintă dinsul în nobila sa stăruință, de a apropia între sine diversele confesiuni creștinești, un lucru, care, de alt-cum nu i-a succes; dar nu el a fost de vină. Lui îi rămâne, dar și pe teren religios gloria de a fi încercat o adevărată reformă, cea de a înstitui pe pământ, potrivit cu făgăduințele lui Isus, *o turmă și un păstor.*

Pestalozzi stătea cel puțin în afară, față de religie alt-cum de cât Comenius. Discipulul lui Pestalozzi, — Raumsauer, care scrise o istorie a pedagogiei, afirmă despre maestrul său, că n'ar fi fost *creștin pozitiv*. Și mulți au aflat și mai aflat, în fața acestei afirmări, un fel de scandalizare, că Pestalozzi n'ar fi învățat pe elevii săi nici morală nici religie. Dar acea afirmație nu s'a putut documenta pe deplin; din contră azi s'a lămurit chestia aceasta a «religiunii în institutele lui Pestalozzi» într'acolo, că «*deși Pestalozzi nu predica cu vorba religia; dar o profesa cu fapta: întreaga sa viață*

și lucrare era o rugăciune, o învățatură a religiei prin exemplu.» (F. Schmidt), va să zică «tatăl orfelinilor era în sine o natură profund religioasă», el purta religiuena sa nu pe buză (ca mulți farisei de astăzi), ci în inimă. Alt-cum nici nu ne putem închipui, cum regina *Luisa* mulțumi autorului cărții «Leonard și Gertruda», — «în numele omenimii»; cum un *Fichte*, un *Stein*, în rătăcirea și incurcătura generală, își ar fi putut «ridica ochii către Pestalozzi ca și către un munte, de unde le putea veni ajutorul»: Și apoi de ajutor era nevoie în acel timp, când Germania prin «eroicul și teribilul Napoleon» zăcea nimicită la pământ. Pururea memorabilă va rămânea, constatarea de atunci a baronului *Stein*, că «deplina vindecare poate să vină mai ales de la educația și instrucția tinerimii». Și regele Wilhelm III exprimă a sa «serioasă voință», că «învățămîntului poporal trebuie să i se întoarcă cea mai mare atențiune». Va să zică, lumea era convinsă că mântuirea poporului și ridicarea puterii statelor putea să se vină numai de la un *noû* sistem de educație. Intrebarea era numai, că *cine* putea să pună în lucrare acel *noû mod* de educație? Respunsul nemerit îl dă *Fichte* «Demoskenele german în ale sale «Discursuri către națiunea germană.» El striga cu glasul unui profet că noua metodă de educațiune și regenerare națională «*este indicată prin mersul învățămîntului aflat, recomandat și cu noroc pus în practică prin Ioan H. Pestalozzi.*» Așa vedem cum în Germania coincide activitatea «bărbului plin de iubire și putere» cu epoca cea mai nefericită și mai umilită, dar totdodată și capabilă de cel mai mare entusiasm pentru cultura poporului.

De aci ne putem explica *influența cea fără seamăn a lui Pestalozzi asupra educațiunii și învățămîntului german.*

Pe timpul lui Comenius, din ocazia resbelului de 30

ani aproape întreagă Europa civilizată era iarăși în mizerie și încurcătură; urmele devastării se simțeau și pe terenul pedagogic. Când armele sunt în lucrare, tac musele «este o veche», dar prea adevărată zicătoare. Și ce era mai rău «în acel timp de răsămire generală, potențată, conducătorii ginților, afară de principele *Ernest Evlaviosul*, nu-și băteau capul cu reforma adevărată a vieții derangiate a statelor, cu educația popoarelor. Comenius în asemenea împrejurări, se pare a se fi hotărât să-și îndrepte activitatea culturală către patria sa mai strimțată, către compatrioții săi slovaci. Cu toate acestea, glasul lui profetic a resunat departe peste marginile micii sale patrie. Ungurii, Franțesii, Englezii și Svedienii emulau întru a-l avea în țările lor și Comenius și urmă în parte invitațiunii străine.

Pe când, așa dar, lui Comenius i se dete ocazie în persoană să-și arunce sămînța sa mântuitoare în diverse țări, pe atunci activitatea lui Pestalozzi se mărginise în patria sa, în Elveția; pe când cel d'întâiu a fost chemat *în afară*, acesta chemă și, la farmecul numelui său, venirea învățăceii din *afară la sine*. Institutul din Iserthen (Yverdon) seamănă cu o mănăstire de misionari, care își trimite apostolii săi în toate părțile, spre a propovedui vestea și învățătura noii educațiuni. Comenius din contră seamănă cu un *apostol*, care însuși se duce în lumea largă, cu scop de a tăia și a desrădăcina arborele cel bătrân și aproape de putreji-ciune și a rădica în locu-i o casă de bine-cuvintare, de învățătură.

În măsura, în care Comenius se pricepea să scoată și se curăță ce era vechiu și nepotrivit, și să formeze sau să planteze în locu-i lucruri noi, chiar că știa să și *conducă în persoană* instituția ridicată. Talentul său organizator și de conducător, simțul său practic a trebuit să fi fost foarte însemnat, fiind-că alt-cum nu ne

putem închipui, de ce să fi fost invitat din atâtea părți spre a reforma vechiul edificiu al unei civilizație de mai multe veacuri.

La Pestalozzi întîmpini chiar contrariul. Pe față și sincer își declară *«insuficiența, incapacitatea sa spre a conduce și cea mai mică școală rurală.»* In acest defect trebuie să căutăm cheia tainei, alt-cum neînțelese, că un bărbat ca Pestalozzi nu putu realiza aproape nimic, deși mintea lui hrănea ideile cele mai profunde asupra culturii omenești în general și inima lui revărsa sentimentele celei mai călduroase iubiri de omenime.

V. Gr. Borgovan.

DISCURS OCAZIONAL

PRONUNȚAT LA

IMPARTIREA PREMIELOR SCOLARE IN COMUNA BALCESTI

BCU JUDEȚUL MĂLȚEAȘ by Library Cluj

Domnilor, când D-voastre treceți pe lângă o școală rurală, știți ce se face într'însa? Permiteți-mi a vă spune eū. Să stăm bine, să stăm cu respect, să luăm aminte. In această școală este un număr oare-care de elevi și un învățător. Intre învățător și elevii săi, în timp de șapte-opt ore pe zi, se face o muncă regulată, penibilă, dificilă; se ară cu plugul, se lucrează ca într'o fabrică. Acest umilit și adese-orî disprețuit învățător, cu sudoarea pe frunte, cu inima palpitândă, cu ochii înflăcărați, plecat pe băncile școalei lângă elevii săi, știți ce face el acolo în orele sale reglementare?... El fabrică spirite, fabrică inimă, fabrică suflete. Oh! printr'această laborioasă lucrare, el dându-și parte din sufletul său, din inteligența sa, din spiritul său, adese-orî toate acestea întregi, ajunge a ne fabrica pe copii noștri, patrioți bunî și convinși, cetățeni de

1) Vezi No. precedent al acestei reviste.

frunte, oameni utili societății, părinți de familie! Da, acest om obscur și umilit, cu o aplicațiune, cu o perseveranță și paciență admirabilă, cu o abnegațiune sublimă, pregătește viitorul patriei, viitorul familiei!...

Așa dar, domnilor, de câte ori vi se întemplă să treceți pe lângă o școală, fără distincțiune, prezentați omagiile D-voastră respectoase aceluia care, închis între patru pereți, înotând în sudoarea sa, neștiut de nimeni, se svârcolește ca în chinurile facerii, sacrificându-și junetea și adese ori sănătatea sa pentru a putea face să treacă tesaurele spiritului său, adunate cu o sudoare de moarte, cu o muncă titanică, să treacă în spiritul copiilor voștri, în spiritul copiilor patriei!!!

Onorabilă adunare! ved aci în capul acestei școale ca învățător un preot respectabil, părintele Dimitrie Mateescu. Oh! imi place să ved religiunea luminând cu divinele sale preceptie învățămîntul său. 'Mi place să ved într'un apostol, într'un ministru al altarului D-zeului celui viu, pe învățătorul fiilor poporului! Imi place să ved pe preotul lui Crist învățând pe fiii desmoștenitorilor lumii acesteia! Imi place să ved aceste două apostolate sacre și sublime întrunite în persoana aceluiași om! Mărturisesc că-mi place să ved amestecându-se spiritul sfintei noastre religiuni la învățămîntul rural! Pe Cristos mântuitorul, pe Cristos marele luptător al umanității întregi, pe Cristos marele învățător, înțelepciunea supremă, pe Cristos regeneratorul lumii antice, rescumpărătorul sclaviei lumii păgâne, pe acela care și-a vărsat divinul său sânge pe crucea din Calvarii între doi tâlhari, pentru libertatea și fraternitatea oamenilor; pe acela ce zicea: «Lăsați pe prunci să vie la mine», 'Mi place, zic, să-l ved amestecându-se prin divinele sale precepte în treburile învățămîntului poporului! Religia lui Cristos, sfînta și sublima noastră religie, este sorgintea nesecată de unde trebuie și putem lua apa vie, adică apa vieții este focarul de unde trebuie să luăm lumina. De aceea am zis că școala și biserica sunt cele două mari baze, cei doi mari stâlpi, cei doi actori solizi ai umanității întregi. Este o co-

relațiune atât de intimă între dînsele, în cât una fără alta nu pot exista.

Dar ca marele scop al învățămîntului să poată fi pe deplin atins, este necesitate, necesitate absolută, imperioasă, ca învățămîntul să aibă doi factori, adică învățătorul și elevii. Unul fără altul nu pot exista. Intr'adevăr, ce poate face învățătorul fără elevi? pe cine ar învăța dacă ei ar lipsi? Și ce pot face elevii fără învățători? Cine să-î învețe, dacă el nu e? Constat însă cu părere de rău, cu o sfășiere de inimă dureroasă că în secolul al 19-lea, în secolul libertății, în socolul luminii în secolul progresului în toate ramurile științei umane, dorința capilor de familie rurali, de a-și instrui copiii lor, este prea slabă, că spiritul civilisator a pătruns prea puțin la noi, și nu s'a făcut încă în popor deplina convicțiune de necesitatea absolută de a-și instrui copii lor. Și aceasta e de mirare la un popor atât de inteligent ca al nostru, la care deșteptarea din barbarie a fost atât de spontanee!

Eū aș dori ca penalități foarte aspre să fie aplicate acelor părinți cari nu vor să dea învățătura copiilor lor, cu alte vorbe, ca învățămîntul rural să fie absolut și riguros obligator și legea să fie strict aplicată de autoritatea comunală fără nici un fel de șovăire sau considerațiune de persoană celor ce ar viola-o în privința învățămîntului.

Atunci, și numai atunci, când învățămîntul va fi universal, vom putea spera să intrăm în concertul moral și intelectual al Statelor europene și mai ales al popoarelor occidentale de viță latină ca și noi pe un picior demn de origina noastră istorică.

Mă adresez către d-voastră, părinți de copii, cari sunteți aci, pentru ca și d-voastră să spuneți acelor ce lipsesc din accastă incintă și vă rog și vă poftesc să nu neglijați de a face ca copiii d-voastră să urmeze regulat cursul învățămîntului și după ce-l va termina, adică cele patru clase elementare și absolut necesare, să-î învățați o meserie oare-care, după aplicarea lor, căci numai ast-fel veți putea fi bunți părinți și veți

face fericirea copiilor voștri și patriei serviciul de a-î da cetățeni buni și patrioți convinși. Să nu pretextați că munca câmpului sau paza vitelor vă oprește de a trimite la învățatură pe fiii voștri. În adevăr, munca câmpului, adică hrana corpului, este cea d'întâi, fiind-că omul fără hrană materială nu poate exista, dar vă rog să credeți că omul în adevăratul sens al acestui cuvînt, fără învățatură, adică fără hrana spiritului, iarăși nu poate exista ca om, ci numai ca animal. Voiți oare ca copiii d-voastră să rămână în stare de animale? Eū nu cred. Pentru munca câmpului d-voastră sunteți suficienți, iar pentru paza vitelor, lucrul e foarte simplu; dați-le să le păziască în comun unul sau mai mulți văcari dupe numărul vitelor comunei, drept oare-care retribuțiune, alesi dintre oamenii cari nu mai pot munci, și cu modul acesta problema pazei vitelor este definitiv rezolvată în satisfacția d-v. și nimic nu vă mai poate împiedica de a vă împlini datoria făcînd viitorul copiilor voștri!

Statul a făcut multe sacrificii cu crearea școalelor rurale, și face încă și mai multe cu întreținerea lor și a tot învățămîntului din țară, cu învățători, profesori, revizori, etc., retribuțiți toți din bugetul său la care contribuiți și d-voastră prin dările ce i le acordați. Faceți dar ca eceste cheltueli să nu fie pierdute, ci să fructifice acum și în viitor.

Mă adresez acum și către voi, junii elevi, junii fii ai frumoasei noastre patrii! voi speranța ei! voi fala viitorului! voi spaima inamicului! voi strănepoți ai invingătorilor lumii antice! voi pe cari mai ales v'a bine-cuvîntat omul-zeu! veniți la școală! veniți de primiți lumina! Lumina este patria adevărului, a progresului, a fericirii! Eșiți din intuneric! Intunericul este patria răului, patria minciunii, patria lui Satan! Luminați-vă! Luminați-vă! Nu pregetați a veni la lumină, la școală! Aplicați-vă cu amor la învățatură și mai târziu la meșteșuguri sau la munca câmpului. Iubiți munca care vă va da pâinea corpului! Iubiți învățatura care vă va da pâinea spiritului! hrana sufletului! Fiți înțelepți, o, mici patrioți! Fiți curagioși,

și bun și blând, căci blândii vor moșteni pământul. Așa zice marele învățător al umanității! Fiți mândri de originea națiunii voastre! Iubiți pe învățătorul vostru și plecați-vă lui ca și părinților voștri. Respectați-l pe acest părinte spiritual și încungiuerați cu venerațiune bătrânețele lui! Siliți-vă a fi buni elevi, a învăța bine, căci cu aceasta îl veți venera și mai mult! Cea d'întâi a lui satisfacțiune și recompensă va fi de a vă vedea devenind oameni instruiți și de omenie!!!

Și acum la această imposantă solemnită, ținută în acest altar sacru al instrucțiunii, eu salutând respectos pe părințele învățător și mulțumind călduros în numele patriei noastre iubite, pentru progresul realizat în anul acesta în școala ce dirigează, salutând pe onorabila adunare și pe voi junii elevi, vă poftesc la toți sănătate și bucurie și reînturnarea voastră la cursurile anului școlastic viitor.

1892, 27 Iunie

CARLOGANI
Oltețul-de-jos, Vâlcea

M. Mușetoianu.

BCU Cluj - University Library Cluj

DIDACTICA MAGNA¹⁾

DE

AMOS COMENIUS

Tradusă în românește de

PETRU GÂRBOVICEANU

CAPITOLUL XXIX

Școala primară

I. Cum că toată tinerimea de ambele sexe trebuie trimisă în școlile publice, am arătat în cap. IX. La aceasta mai adaog, că tinerimea, să fie trimisă mai întâi în școala elementară. Alții sunt însă de părere

1) Veđi numerile precedente.

contrarie. *Zepper și Alsted* îndeamnă, ca să se trimeată în școlile elementare fetele și numai acei băieți, cari se vor deda mai târziu vre-unei meserii; băieții însă, cari dupe dorința părinților au să capete o cultură mai superioară, să fie trimiși de a dreptul în gimnasiu. Alsted adaogă încă: poate să fie de altă părere ori-cine vrea, eu propun însă calea și metoda, ce aș dori să fie folosite de acei, pe cari aș vrea să-i ved, cât mai bine instruiți. Metoda mea didactică, mă silește însă de a fi de altă părere.

2. Căci 1) eu am în vedere o cultură generală a tuturor cari sunt născuți oameni spre tot ce e omenesc. De aceea, ei trebuiesc instruiți împreună, atât pe cât e posibil să fie instruiți împreună, ca ast-fel să se pótă îndemna și emula reciproc. 2) Eu vreaș, ca toți să fie instruiți în toate virtuțile, de asemenea și în *modestie, unire și obligațiune* reciprocă. Prin urmare să nu se despartă prea de timpuriu unii de alții și să nu se dea unora ocaziune de a se considera pre sine mai mult și a respinge pe alții cu dispreț. 3) A stabili la etatea de șease ani pentru ce chemare e capabil un copil și anume pentru studiu, sau pentru meserie, e o prea mare grabă, căci nu se pot arăta în destul nici puterile intelectuale, nici înclinațiunile sufletești, în timp ce mai târziu se pot pune mai bine în evidență, întocmai după cum într'o grădină nu se pot cunoaște, care plante să se secere și care să se lase cât timp sunt fragede, ci numai după ce au crescut.

Copiii bogaților, nobililor și funcționarilor nu sunt născuți numai ei pentru asemenea demnități, ca ast-fel gimnasiile să fie deschise numai lor iar toți cei-l-alți să fie înlăturați fără ori și ce speranță. Vântul bate, unde vrea și nu începe tot-d'a-una de a bate într'un anumit timp.

3. Un al treilea argument pentru mine e acel că metoda mea universală n'are în vedere numai limba

latină, — acea nimfă mult iubită, — ci caută calea pentru instrucțiunea uniformă în limba maternă a fie-cărui popor, (ca ast-fel fie-care spirit să laude din ce în ce mai mult pe Domnul) intențiune care nu trebuie întu-necată prin o așa deconsiderare a limbii materne.

4. Al cincilea : A voi să învețe pe cine-va o limbă streină înainte de a cunoaște bine pe a sa proprie, e întocmai, ca și cum ar vrea să-și învețe pe fiul său călăria, înainte de a putea să meargă în picioare. E mult mai bine a se proceda așa, în cât fie-care lucru să fie la timpul său, cum s'a arătat în Cap. XVI, principiul 4. Căci, după cum afirmă Cicerone, că nimeni nu poate fi instruit în orațiuni dacă nu poate vorbi, așa sună și metoda mea, că acel, care nu cunoaște limba maternă nu poate pricepe să predea limba latină, din cauză, că limba maternă servește ca conducătoare spre cea latină.

5. În fine al șaselea, cer din partea școlărilor și o cultură reală și aceasta se poate dobândi ușor cu ajutorul scrierilor compuse în limba maternă și care conțin nomenclatura obiectelor. O dată dobândită aceasta, atunci își pot însuși cu atât mai ușor nomenclatura latină, fiind-că au să o adauge la obiecte cunoscute.

6. Așa dar, după ce am arătat părerea mea despre împătrita împărțire a școlăii, trebuie să arăt acum mai de aproape ce e școala primară.

Scopul și limita școlăii primare va consta în aceea, ca toată tinerimea de la etatea de șase ani până la etatea de doisprezece (sau treisprezece) ani să fie instruită în tot ce se poate întrebuița în întreaga viață.

I. *Să poată citi corect tot ce e scris și tipărit în limba maternă.*

II. *Să scrie frumos și repede după legile gramaticeii limbii materne, care trebuie să li se facă cunoscut și să li se esplice în aplicările lor.*

III. *Să calculeze cu cifre și din memorie, după trebuință.*

IV. *Să măsoare conform artei, lățime, lungime, etc.*

V. *Să cânte melodiile cele mai uzitate și cei mai talentați să cânte și bucăți musicale mai grele.*

VI. *Să știe pe din afară mai mulți psalmi și cântece bisericești, după cum se întrebuintează în diferite localități, ca ast-fel fiind crescuți în lauda Domnului să poată pricepe (spre a vorbi ca Apostolul) de a se învăța pe sine însuși și de a-i îndemna să cânte Domnului în inimile lor cu psalmi și alte cântece spirituale.*

VII. *Să știe bine pe lângă Catechism și cele mai importante istorii și proverbe din Sf. Scriptură, așa în cât să le poată spune pe derost.*

VIII. *Morală, resumată în scurt în reguli, să le-o explice cu exemple potrivit cu mintea lor. Ei trebuie să le priceapă și să înceapă a le aplica în viață.*

IX. *Din Economia politică și domestică să cunoască atât cât le trebuie spre a putea pricepe diferitele întâmplări zilnice, fie din casă, fie din stat.*

X. *Să 'nvețe încă Istoria universală și anume cum s'a creat lumea, cum s'a corupt, s'a restabilit și cum se guvernează de înțelepciunea divină până în momentul de față.*

XI. *De asemenea să li se comunice ce e mai important din Cosmografie și în special despre înnoarea Cerului, despre forma sferică a pământului, despre mări, despre forma lor și a riurilor, despre Continente, despre imperiile mai însemnate ale Europei și mai cu seamă despre orașele, munții și riurile patriei etc. și tot ce e mai important.*

XII. *În sfârșit trebuie să cunoască tot ce e mai însemnat din meserii, fie aceasta cu scopul de a nu fi în necunoștință cu ceea ce se petrece în viața omenească, fie*

ca să se poată arăta mai cu ușurință înclinațiunile naturale către ce e cine-va atras.

7. Dacă toate acestea s'aū tratat cum se cade în această școală primară, atunci se va întâmpla, ca nu numai tinerii cari intră în școala latină să nu întâlnească nimic despre ce n'ar fi auzit aici, ci și acei cari se dedaū agriculturii, comerțului sau meseriilor, așa că tot ce întâlnesc în ocupațiunea lor, tot ce aud în predicii sau aiurea, tot ce citesc în cărți nu va fi altceva de cât o explicațiune mai amănunțită, sau o deosebire mai specială a tot ce aū învățat mai înainte. Ast-fel că ei se vor simți în realitate mai apți de a observa toate mai bine, de a le judeca și executa.

8. Spre a ajunge acest scop, să se întrebuinteze următoarele mijloace:

I. (*Clase*). *Totalitatea elevilor din școala elementară care aū să învețe șase ani, să se dividă în șase clase.* (Pe cât posibil în camere separate spre a nu se împiedeca unii pe alții).

II. (*Cărți*). *Se vor alcătui cărți aparte pentru fiecare clasă, care să coprindă toc ce e necesar pentru o clasă.* (Coprinzând material limbistic, din morală și religione). Așa ca școlarii în tot timpul cât sunt instruiți în acest domeniu, să n'aibă trebuință de alte cărți, cu ajutorul cărora însă să ajungă negreșit la scopul hotărât. Va fi necesar ca aceste cărți să coprindă și întregul material al limbii materne, ca de ex: toate numirile lucrurilor ce pot pricepe copii de etatea lor; mai departe toate espresiunile mai principale și mai uzitate.

9. *După numărul claselor vor fi așa dar șase cărți, care se vor deosebi unele de altele nu atât după conținut, ci după forma. Căci toate cărțile trebuie să trateze despre tot; cea precedentă însă să coprindă ce e mai general, mai cunoscut, mai ușor, cea următoare ce e*

mai particular, mai necunoscut, mai greu; sau să prezinte un nou chip de a studia aceleași lucruri, spre a putea procura spiritului o nouă plăcere, după cum se va arăta îndată.

10. Să se îngrijească, ca în această școală toate să se acomodeze spiritului copilăresc, care e atras de tot ce e plăcut, glumeț și zburdalnic și înspăimântat de tot ce e serios și aspru. Spre a-i învăța așa dar, aceea ce e serios și care le va folosi în viață și să învețe ușor și cu plăcere, trebuie să se amestece pretutindeni utilul cu plăcutul, ca cu chipul acesta spiritele să fie încontinuu atrase și aduse acolo, unde voim.

11. Aceste cărți să fie prevăzute și cu titluri, care pot să atragă tinerimea și să exprime pe cât se poate de exact și conținutul. Asemenea titluri se pot împrumuta de la feluritele grădini care copriind tot ce poate fi mai plăcut din cea ce cunoaște tinerimea. Căci dacă se compară școala cu o grădină, de ce nu s'ar numi cartea primei școale *pat de violele*, cartea celei de a doua *gard de rose*, cartea celei de a treia loc acoperit cu iarbă deasă, etc.?

12. Despre aceste cărți însă, despre conținutul și forma lor, voi vorbi mai amănunțit altă dată. Aici mai adaug numai, că ele fiind scrise în limba maternă și terminii tehnici să fie exprimați tot în ea, iar nu în cea latină sau grecească. Căci 1) noi căutăm a face, ca tinerimea să priceapă toate, fără întârziere. Ce e strein însă, trebuie mai întâi explicat, înainte de a fi priceput. Și însăși ceea ce e explicat nu se pricepe, ci se crede numai că însemnează, ceea ce însemnează în realitate și se conservă numai cu osteneală în memorie. Și fiind că în limba maternă nu se explică alt-ceva, de cât lucrul arătat prin vorbă, de aceea se pricepe și se imprimă memoriei în cuvinte. Trebuesc așa dar înlăturate din acest prim învățămînt greutățile și chinurile

ca totul să decurgă cu succes. 2) *Afară de aceasta noi voim să cultivăm limba maternă*, nu însă după metoda Francezilor, care au întrebuințat o mulțime de expresiuni latinești și grecești nepricepute de popor pentru care-i dojenește Stevin, ci exprimând toate cu cuvinte ce sunt întrebuințate pretutindeni. Tot așa a recomandat Belgienilor și Stevin, care a și realizat aceasta în a sa Matematică.

13. Se poate obiecta, cea ce se și face, că nu toate limbile sunt bogate ca să se poată reda în ele destul de fidel din latinește și grecește. Și chiar dacă s'ar putea face aceasta, învățații tot nu s'ar desvâța de expresiunile obicinuite. În fine, că ar fi mai bine, ca copiii cari încep cu limba latină să se deprindă cu limba savanților, ca mai pe urmă să nu mai fie trebuință de a învăța din nou termenii tehnici.

14. [*Respuns la prima obiecțiune*]. La aceasta trebuie să replic: 1) Că nu e vina limbilor, ci a oamenilor, dacă o limbă se găsește că e întunecată, incompletă, imperfectă spre a putea exprima lucrurile cele mai necesare. Tot așa au trebuit ca și latini și grecii să-și formeze mai întâi vorbele, înainte de a le întrebuința și ele li s'au părut întunecate și aspre, așa că chiar ei se îndoiau, dacă se vor putea cultiva. O dată însă întrebuințate, nu e nimic mai nemerit, ca ele. Aceasta se poate zice despre expresiunile *ens*, *essentia*, *substantia*, *Accidens*, *Qualitas*, *Quidditas*, etc.. Nu va lipsi așa dar nici unei limbi ceva, afară dacă cumva nu-i va lipsi omului sânguința.

(Va urma).

DISCURSUL D^{-LUI} CONDURĂȚEANU

Revizorul școlar de Dâmbovița

PRONUNȚAT CU OCAZIA DESCHIDERII CONFERINȚELOR

Domnilor Invățători și Doamnelor Invățătoare,

E un an de zile, de când nu ne-am văzut cu toții ca acum la un loc adunați. Și într'un an multe se petrec: cel tânăr devine mai matur; cel sburdalnic devine serios; cel novice capătă experiență, dacă a știut să profite fiecare de împrejurări. În acest timp multe ați putut întâmpina și multe ați putut culege și D-v. în vastul timp al culturii naționale, la care ați fost trimiși, ca să munciți. Cu cât țarina, la cari ați fost puși să munciți, a fost mai întinsă și mai înțelenită, cu cât activitatea D-v. a fost mai încordată, smăcinarea trupească și sufletească mai aprinsă; cu atât recolta agonisită, a fost mai abundantă și de valoare, cu atât experiența făcută trebuie să fie împodobită de rezultate folositoare și sfaturile D-v. pentru viitor trebuie să fie sfaturile unui corp matur și serios. În adevăr, noi ne-am adunat aci, ca să ne sfătuim și să ne chibzuim, ce să facem de acum înainte și cum să muncim, pentru ca munca noastră să fie rodnică și cât mai folositoare națiunii, care ne-a încredințat tot ce are mai scump, viitorul ei.

Mulți muncesc, însă puțin folosesc. A munci în sec este a nu produce nimic, sau aproape nimic. Munca necondusă de cugetare dă roade de puțină valoare.

Ast-fel: Edison, Papin, Guttenberg și atâtea genii mari prin muncă, bazată pe cugetare, au schimbat fața omenirii cu invențiunile lor. Alexandri, Eminescu, Vlăhuță și atâția mari poeți români prin muncă, născută din cugetare, au produs acele perle, ce compun diadema literaturii noastre.

Pestalozzi, Froebel, Amos Comenius și atâția mari pedagogi prin munca eșită din cugetare, au făcut atât de mare evoluțiune în educațiunea modernă. Ne-am adunat aci dar ca să ne dăm seama despre ce am lucrat anul trecut, cum am lucrat și ce rezultat am obținut fiecare; după care apoi să ne sfătuim și să ne chibzuim ce trebuie să facem de acum înainte până la anul, cum trebuie să lucrăm, ca să ajungem la rezultate și mai mari și mai prețioase.

Până veți lua cuvântul, ca să ne arătați prețioasele D-v. păreri și mănunchiul, în care v'ați adunat rezultatul muncii și

experienței, îmi permit a vă desfășura aci în câte-va cuvinte roadele, ce am cules și eu în vizitele ce v'am făcut în cursul anului, precum și părerile mele relative la cea ce cred, că ar fi necesar a se face pentru anul viitor.

Pentru a fi mai clar și mai scurt, de și școala este alcătuită din 4 elemente: *local, mobilier, învățator și școlari*, voiți vorbi numai de elementul viu și inteligent, de învățator pentru acum, revenind cu altă ocaziune asupra celorlalte trei.

*
* *

Rolul învățătorului în omenire este cel mai mare rol, ce-l poate avea un om în societate; căci lui îi este încredințată cârma omenirii. Și precum atârnă de dibăcia unui cârmaci, ca vasul, ce-î este încredințat și aruncat pe luciul mării, să ajungă la liman bun sau rău; tot astfel și o societate, omenirea chiar, va înainta, va sta pe loc, sau va da înapoi, după cum învățătorii săi vor ști s'o cârmuească.

E mare deci rolul învățătorului în societate; dar tot atât de mare îi este și răspunderea.

Când într'o societate se naște un vițiu oare-care, e de datoria învățătorului să taie de la leagăn acel vițiu și în locul lui să planteze virtutea; căci rolul învățătorului nu este numai de a învăța, dar și de a educa.

E mare, mare de tot acest rol; căci se va zice, poate, cum este cu puțință a se cere unui om, fiind-că și învățătorul este om, ca el, ființa mică și mărginită, să stârpească bunioară din popor lenea, nepăsarea, nepăstrarea și indiferența pentru ziua de mâine, viții cari sunt cauza mizeriei și a cumplitei sărăcii, ce bântue mare parte din omenire. Cum se poate pretinde unui om, ca el, ca individ, să facă pe o societate întregă a se desbrăca de lux și a se împodobi cu modestia, cumpătarea și moderațiunea; cum poate el ca om singur, să facă pe un popor întreg a se mulțumi cu al său și a respecta dreptul altuia, a fi activ, păstrător și supus, a fi moral, patriot, deștept și luminat.

Așa este. A cere unui om să ducă o sarcină atât de mare și atât de grea, ar fi a-î cere imposibilul.

Eu nu mă adresez aci însă individului în parte, ființei materiale, mici și mărginite. Eu mă adresez învățătorului în genere corpului întreg, persoanei morale, care nu pierie, care n'a pierit și care nu va pieri cât va fi omenirea. Mă adresez Mentorului poporului. Poporul ca specie nu va pieri, decât odată cu globul. Nici Mentorul său însă nu va pieri, decât tot atunci.

D-v., Domnilor Invățători și Doamnelor Invățătoare, formați cu toții la un loc un gard, un zid de apărare, un stăvilar, un corp și un suflet cu alte cuvinte. Gardul fiind compus din mai multe nuele, pari și proptele, când una sau mai multe din acestea putrezesc, se dau d'o parte, se pun altele noi și în putere și gardul este la loc. El nu pier. Zidul de apărare fiind compus din var și cărămidă, când mâna destructoare a timpului, sau vr'un accident, vine și-l slăbește, mistria îl repară și zidul e la loc. El nu pier. Stăvilarul fiind format din mai mulți țarași, grădele, scânduri, piatră și pământ, când apa își face loc și voesce să se strecoare și când stăvilarul e amenințat să cedeze torentului, el primește noi țarași, noi grădele, noi scânduri, piatră și pământ. El e la loc tare și în ființă. El nu pier.

Dar, pentru ce se pune unde-va gard și zid de apărare? Pentru ca să nu intre bunioară dușmanii, vitele, sau făcătorii de rele într'o grădină, într'o țarină sau într'un loc oarecare, care ne este scump și care, poate, este singura noastră avere. Pentru a nu lăsa să iasă, sau să se strecoare dintr'un eleșteu sau dintr'o baltă apa și tot ce avem într'insul.

Iată deci care este rolul cel mai mare al învățătorului, al Mentorului poporului: să nu lase a intra în el dușmanii națiunii, lenea, luxul, moda, corupțiunea, alcoolismul, cosmopolitismul, socialismul și cu toată excorta lor vițioasă și să nu lase să iasă din popor moravurile cele bune strămoșești, religiunea cu bazele ei, credința, speranța și caritatea, patriotismul cu datorii lui, contribuțiunea de sânge și de bani, supunerea la legi și la autorități. Pe lângă acestea să-l deștepte, să-l lumineze, să-l învățeze și să-l înbărbăteze la tot ce este bine și frumos, folositor și plăcut și sie-și și semenilor săi și lui Dumnezeu.

Dar după cum fiecare țarăș în parte, fie-care cărămidă, fie-care scândură au rolul lor în țaria și susținerea unui zid, unui stăvilar, unui gard de apărare; tot astfel și D-v. fiecare în parte aveți porțiunea D-v. de sarcină și răspundere în fața națiunii.

Fiiți uniți într'un gând și un suflet; împărtășiți-vă unul altuia cugetarea; oțeliți-vă cunoștințele și metoda prin discuțiuni frumoase și serioase; înfrățiți-vă și vă îngrediți unul cu altul, formând din toți un singur mănuchiū, un singur zid pentru cultivarea și deșteptarea poporului și pentru conservarea moravurilor celor bune strămoșești și veți bine merita de la patrie: iată ținta adunării D-voastre aci.

În diferitele vizite ce v'am făcut în cursul anului școlar trecut, am avut ocaziunea să constat cu o vie plăcere, că cea mai mare parte dintre D-voastre a fost la înălțimea datoriei și misiunii, ce aveți, pentru care aci solemn mă cred dator a vă exprima profunda mea mulțumire: — Metoda, ce a întrebuințat-o cea mai mare parte dintre D-v. în predarea studiilor, a fost metoda cea mai nouă, discutată și adoptată de D-v. în conferințele din toamna trecută, metodă, bazată pe intuițiune și pe cerințele pedagogice; noa programă analitică, de și cu greu, a fost aplicată în toate școlile rurale din județ la cl. I și II, ba chiar și la cele-l'alte clase pe la unele din școlo, cari au câte doi învățători; obligativitatea învățămîntului s'a aplicat ici și colo, unde localurile au permis și administrația comunală a știut să-și facă datoria către școală; casa de economie a funcționat aproape în toate școlile și mai ales în școlile urbane, unde sumele vărsate la agenții, însărcinați cu serviciul economic, au întrecut orice așteptare; mica industrie manuală, împletitul paiului, richitei și teiului, facere de pălării, coșuri, sticle îmbrăcate, creșterea gândacului de mătase, mănuierea acului, croșetei și a răsboiului sistematic încă s'au practicat în câte-va școle, grație asiduității și destolniciei unora din colegii și colegele D-v.; materia de studiu, potrivit cerințelor programelor în vigoare, s'a trecut aproape peste tot, ba încă și cu prisosință și cât se poate de bine pe unele locuri; în fine disciplina în genere în corpul întreg al învățămîntului primar din acest județ, disciplina, care este temelia progresului, fie în școală, fie în orî-ce instituțiune, fie în orice corp constituit, n'a lăsat aproape nimic de dorit.

Nu pot afirma însă, Domnilor învățători și Doamnelor învățătoare, că aci s'a terminat totul, că nu mai avem nimic de făcut. Din contră în fața noastră se deschide un orizont mare de acțiune pentru viitor: — Dupe statistica generală, la care ați lucrat cu toții în toamna trecută dupe îndemnul fostului șef al departamentului instrucțiunii publice, D. Petru Poni, în tot județul Dâmbovița au fost în cursul anului școlar trecut 22.423 copii cu etatea obligatoare de școală între 8 și 12 ani numai în comunele rurale, plus 1.204 din comunele urbane Târgoviște și Găești, cari fac în total 23.627 copii cu etatea de școală și cu toate astea, știți câți din acești copii au frecventat școlile? — Numai 4.616 copii, băeți și fete, adică 976 au frecventat școlile urbane și 3.640 școlile rurale! — În realitate numărul copiilor, cari au frecventat școlile, este mult mai

mare, este o dată și pe jumătate aproape; dar acest spor îl fac copiii mai mici de 8 ani și mai mari de 12, cari frecventă școalele. — Ori-cum ar fi, vedeți, câtă muncă uriașă trebuie desfășurată de D-v., de corpul întreg al învățămîntului, pentru ca să puteți întinde razele binefăcătoare ale instrucțiunii asupra întregii mese de 23.627 copii cu etatea de școală, ce sunt în tot județul.

Se va zice poate, că unde să încapă acest număr colosal de copii și cine să-î învețe; căci localurile existente nu sunt suficiente și numărul actual al învățătorilor nu este de ajuns. — Așa este: la un număr de 22.423 copii din comunele rurale trebuie 280 învățători și 280 camere de școală, dacă am admite câte 80 copii în fie-care cameră și câte 80 școlari de fie-care învățător sau învățătoare și cu toate astea noi nu avem în tot județul de cât 135 de învățători și învățătoare și 135 camere de lecțiuni în 120 localuri, din cari puține sunt proprii pentru școală.

Aceasta însă nu ne indrituește, ca să credem, că răspunderea noastră este mai puțin gravă și acțiunea noastră mai puțin oșobitoare; căci cu cât mijloacele ni sunt mai restrânse, cu atât efortările noastre trebuie să fie mai titanice. Totuși, ce se întâmplă? — Din 22.423 copii, obligați de lege a veni la școală, au frecventat școala numai 3.640. Aceasta însemnează, că în regulă generală școala rurală și fie-care din cei 135 învățători a avut sub conducerea sa numai 27 elevi! — Eū cunosc pe fie-care din D-v. câți elevi ați avut în parte, cine a avut mulți, cine a avut puțini și cine n'a avut de cât foarte puțini. Știu și mijloacele, ce ați întrebuințat fie-care atât educative cât și coercitive pentru a se popula școalele. Știu și dificultățile ce întâmpinați și concursul meu nu v'a lipsit, ori-când mi s'a cerut și ori-când am văzut că v'e este necesar.

De acea v'e recomand, ca, pentru a întinde instrucțiunea cât mai mult asupra mesei celei mari de populațiune școlară, D-v. încă de la începutul anului școlar să v'e armați de doē mijloace pentru a atrage copiii la școală: pe de o parte săptămănal să-î îmboldiți prin administrația comunală a veni la școală; pe d'alta, îndată ce i-ați prins la școală, să v'e dați toată silința a le desvolta gustul și dragostea de ea.

Gustul și dragostea de școală se desvoltă în elev astfel: a fi exacti în datoriile noastre către școală și cu purtarea cea mai exemplară în societate; a nu da copilului să învețe nimic neexplicat, nimic neînțeles; a nu-î da să învețe o lecție prea

mare, ce nu e de talia lui; a proceda cu el încet și treptat de ca simplu la compus, de la puțin la mult, de la aproape la departe, de la concret la abstract; a nu fi efteni la pedepse și scumpi la recompense, ci moderați și prevăzători și la unele și la altele; a aprinde în copil imaginațiunea, plăcerea pentru bine și frumos și curiositatea prin musică, recitări de poezii și dialoguri, prin exerciții militare și gimnastice și prin excursiuni geografice și științifice, făcute în preajma comunei; a fi totdeauna blând și afabil cu el; în fine a fi tot-d'a-una amicul lui, părintele lui, protectorul și povățuitorul lui spre un viitor frumos.

Mulți din D-v. ați urmat astfel și ați reușit de minune. Faceți toți astfel și veți vedea la ce rezultat strălucit ajungeți.

Conchid dar și vă repet cuvintele zise mai înainte: fiți uniți într'un gând și un suflet; împărtășiți-vă unul altuia cugetarea; oțeliți-vă cunoștințele și metodele prin discuțiuni serioase și frumoase; înfrățiți-vă și vă îngrădiți unul cu altul, formând din toți un singur mănunchiu, un singur zid pentru cultivarea și deșteptarea poporului și pentru conservarea moravurilor celor bune strămoșești și veți bine merita de la patrie: iată ținta adunării D-v. aci.

Urându-vă dar bună venire aci și dorind să vă vedem la lucru, să ne unim cu toții mai întâiu într'un cuget și o inimă și să zicem:

Să trăiască M. S. Regele!

Să trăiască M. S. Regina!

Să trăiască A. S. R. Prințul Moștenitor!

Să trăiască România!

Târgoviște, 20 August, 1892.

ȘTIRI SCOLARE DIN GAZETE

Dr. Ioan Vancea, mitropolitul românesc de la Blaj, a murit la finele lui Iulie a. c. în Blaj, după o păstorire înțeleaptă și bogată de binefaceri pentru poporul românesc. Intreaga sa viață și avere de peste 2.000.000 lei și le-a jertfit pentru instituțiile de învățămînt și de educație a tinerimii de amândouă sexele. Dinsul a fost un adevărat Mecenat a poporului românesc de peste munți, în aceste timpuri de grea încer-

care. Dînsul a fost nu numai cel mai evlavios, dar și cel mai învătățat prelat din câți a avut Româniî de peste munți până azi. În consiliul ecumenic de la Roma, ținut sub Papa Piu al IX, mitropolitul românesc într'o limbă latină clasică, a ținut un discurs epocal, care i-a atras admirația tuturor membrilor ai aceluî conciliu.

Româniî au pierdut într'însul pe cel mai bun al lor părinte! Fie-î memoria vecinică!

*

La scoalele din Blaj, în Transilvania, cea asuprită, s'a înscris în anul scolar curent peste 900 de elevi, anume: La scoalele primare de băeți 178; la cele de fete 114 eleve; la liceu 465 și la scoala normală 89 elevi; apoi clerici 60—70 elevi și jumătate cel puțin, sunt ajutați parte cu provisie completă, parte cu mîncare, parte cu bani. Localurile de scoale, toate sunt unele reparate, altele, cele mai multe din nou zidite: mari, uscate, luminoase.

Recunoștință eternă neuitatului Mecenate, fostul arhiepiscop și mitropolit Dr. Ioan Vancea.

*

Absolon Todea, un tîner avocat în Reghin, în Transilvania, murind de curînd, a lăsat prin testament suma de 22.000 lei pentru studenții lipsiți de mijloace. Puțin a trăit cu corpul în mijlocul Românilor asupriți; va trăi însă veșnic în memoria acestora.

*

Consilierul de scoale Dr. *Lorenz Kellner*, Nestorul pedagogilor germani, renumit mai ales prin «Aforismii» săi pedagogici, a murit în 18 August în *Trier*, în vîrstă de 82 ani.

*

Plantă prevestitoare de vreme. — În Turingea, (Germania) prezice durata și asprimea iernelor după lungimea spicelor unei floare, numită «*erica*». Cu cât sunt mai lungi spicele, cu atât iarna va dura mai mult și va fi mai friguroasă. În anul acesta, se spune, că spicele «*ericeî*» sunt foarte lungi în pădurile Tu-

ringei; prin urmare vom avea să ne așteptăm la o iarnă excepțional de lungă și geroasă.

*

În scurtă vreme se va dărîma Școala „Iohann Friedrich“ în Iena, ridicată în 1857 de renumitul pedagog Stoy din contribuțiuni libere. Aci deschise Stoy pentru seminarul academico-pedagogic prima și singura școală de aplicație, pe deplin organizată în Germania. Școala a funcționat regulat pînă la moartea lui Stoy (1885) afară de anii 1866—1874, când dînsul petrecu la Weidelberg ca profesor la Universitate.

*

Consiliul școlar din *Magdeburg* (Germania) a proiectat reținerea din leafă a celor institutori, cari abuzează de dreptul de pedeapsă (fisică) în școală. Ministrul însă n'a aprobat proiectul sub cuvînt, că ast-fel de abus ar cădea sub pedeapsă disciplinară și aceasta numai cu aprobarea guvernului.

*

În *Ungaria*, o societate de literați și profesori, în Budapesta a luat hotărîrea să ridice *primul liceu de fete* cu durată de 9 ani de studiu. Scopul: Educația fetelor pe baza culturii generale, preparație pentru facultatea de filosofie și de medicină. Clasa I s'a deschis la 1 Septembrie a. c. cu cei mai distinși profesori, cari instruează toți gratuit!

*

Și în Viena s'a deschis în 16 Septembrie a. c. *primul liceu de fete*, punîndu-se sub direcțiunea cunoscutului pedagog E. Hannak, directorul pedagogiului Vienesei.

*

DD. *Moianu*, institutor în Sibiu; *E. Bărbosu*, învățător în Borsa lângă Cluj; *I. Boeru*, institutor în Gherla, aș ținut în timpul vacanței pentru învățători, cursuri complimentare de lucru manual și de muzică vocală. La cursul d-lui Moianu aș participat 8—9 învățători și de aci din România. Onoare și recunoștință bravilor conducători, cari din inițiativă și cu mijloace proprii lucrează la perfecționarea colegilor lor!

Transcriem aci bogata programă de lucrări a d-lui G. Moianu :

1) Impletitul de pae cu pipirig, etc.

Taxa de instructiune împreună cu matnrialul de lucrat a fost 50 lei.

2. Impletitul de papură ; 3. Impletitul de nuele ; 4. Carto-nagiul (lucrări în hârtie și în carton [mucava]) cu legatul căr-ților . 5. Sculptura geometrică în lemn cu traforagiul (tăieturi cu ferestrăiașul) ; 6. Têmplăritul (mășăritul). Dintre specialită-țile acestea se pot alege câte două din partea fie-cărui parti-cipant al cursului ; cu toate acestea însă impletitul de pae (cu pipirig) și impletitul de papură se pot practica pe lângă o a 3-a specialitate, dacă cum-va aceasta nu coincide cu acelea în privința timpului de instrucție.

Afară de acestea, în mod extra-ordinar, la ocaziuni anumite s'au dat tuturor participanților unele indigitări practice și teo-retice mai necesarii din modelat în lut cu turnatul în ipsos (ghips) și lucrări ușoare de metal.

De două ori pe săptămână, Mercuria și Sâmbătă după amiază, s'au predat partea teoretică a lucrului manual și anume : a) Principiile, pe cari se razimă acest obiect din punct de vedere educativ, igienic, etic, estetic, industrial, economic ; b) Istori-cul lucrului manual în secolii trecuți, desvoltarea lui în ul-timele decenii ale secolului de față și aprecierea sistemelor esistente ale practicei acestui obiect în diferite state ale Euro-peii și Americii ; c) Indigitări metodice la practicarea tuturor specialităților acestui obiect în școală ; d) Lămuriri despre ma-terialele de lucrat, despre instrumentele și utensiile necesarii. In discuțiunile de seară au avut ocaziuni d-nii participanți ai cursului a se lămuri recipros referitor la diferite împrejurări par-ticulare locale, cari pot influența într'o formă saú într'alta asupra întroducerii și practicării lucrului manual în scoalele populare.

Prelegerile teoretice au fost obligatoare pentru toți participan-ții cursului. La încheerea cursului s'au estradat certificate des-pre cercetarea și rezultatele dobândite din partea fie-cărui participant. Obiectele lucrate au rémas în proprietatea celui ce

le-a confecționat și s'au putut lua din localul de instrucțiune numai la încheierea cursului. Unele instrumente mai mărunte, indispensabile pentru fie-care, și le-au procurat cursistul însuși pentru practica specialităților, ce și le-a ales.

*

D. Dr. P. Pipoș, profesor la școala normală din Arad a scos de sub tipar *Istoria Pedagogiei*. La «Didactică», «Metodica specială» și la «Istoria Pedagogiei, dacă va mai adăoga și «Pedagogia» pe base psihologică, d. Pipoș, va fi complectat binișor acest ram de literatură. Vom reveni asupra acestei «Istoriei).

*

Părăsiți fumatul. — D. Dr. Sollier constată, că întrebuințarea tutunului prtcinuește anemie și slăbirea memoriei. Statisticele făcute la anumite scoale în Franța dovedesc, că studenții cari fumează învață mai prost și au notele cele mai slabe. Avis tinerimii noastre studioase.

*

Guvernul din Merseburg a oprit introducerea și aplicarea noului *metod de scriere verticală*, afară de unele institute, unde dînsul va afla de cuviință.

O NOUĂ ȘI ORIGINALĂ ISTORIE ROMÂNĂ

A APĂRUT:

ISTORIA ROMÂNĂ

de

SERAFIM IONESCU

Revizorul școalelor din Suceava

Carte didactică aprobată de Ministerul instrucțiunii publice și al cultelor

Adresa D-lui A. Lupul-Antonescu, Directorul școalei normale Carol I, însărcinat cu cercetarea ei, înregistrată la No. 12,510, din 18 August, 1892, sună astfel:

Domnule Ministru,

Lucrarea D-lui *Serafim Ionescu*, **Istoria Română**, în doë: *partea I-a „Legende naționale”, pentru clasa II și III rurale;*

îar *partea II-a pentru clasele IV și V rurale și III și IV urbane*, trimisă în cercetarea subscrisului, prezintă următoarele calități :

a) Este întocmită în vederea noii programe a învățămîntului Istoriei în școalele primare rurale și urbane ;

b) Legendele naționale din p. I, nu sunt numai înșirate, ci grupate la un loc toate cele privitoare la un singur Domn și, după fiecare legendă scurt resumat al cuprinsului. Acest resumat servește școlarului să învingă greutatea de a urmări și pricepe lungile legende, indicate de noua programă ca trebuind a fi utilizate în predarea istoriei ;

c) În partea II, autorul a întrebuițat într'un mod fericit și legenda și povestirea în prosă, în scopul de a face citirea mai atrăgătoare și învățarea faptelor mai lesnicioasă ;

d) Conduce pe școlar la începutul Istoriei noastre prin câte-va intuițiuni : despre povești, familia și școala, satul nostru, istoria unui sătean, etc., prevăzute și de programă, dar expuse lămurit și în limbajii plăcut, precum e și restul lucrării ; rezultat la care autorul a ajuns fiindcă, ținînd seamă de vârsta școlarilor, n'a intrat în amănunțimi de prisos ci a expus numai datele neapărat necesare și cu adevărat de căpetenie, în povestirea unei domnii sau a unui eveniment ;

e) Autorul a însoțit lucrarea de o : „*Călăuza învățătorului în predarea Istoriei române*“ în care explică, celor cari vor introduce în școală lucrarea D-sale, cerințele noii programe, modul de a utiliza diferitele legende în predarea istoriei, felul de a le povesti și cunoștințele ce se pot scoate din ele.

Pentru aceste bunătăți, subscrisul este de părere ca D-v. să bine-voiți a aproba ca text didactic lucrarea D-lui *Serafim Ionescu Istoria Română* în două părți, dimpreună cu a sa „*Călăuza învățătorului în predarea Istoriei române*“.

Primiți, vă rog, D-le Ministru, încredințarea osebitei mele considerațiuni.

Profesor, *A. Lupul-Antonescul*.

București, 17 August, 1892.

P. S. Se găsește la autor, în Fălticeni.

DE CE-ȚI MAI TULBURI FERICIREA ?...

— GLOSSĂ —

*De ce-ți mai tulburi fericirea
Rîvnind la bunuri trecătoare ?
Impacă-te cu soarta ta !
Fii tare, stăpânește-ți firea,
Că toate sunt înșelătoare :
De oarbe poște n'asculta.*

Averea unul o vînează
Zi-noapte, neavînd odihnă,
Ear altul fala și mărirea...
Sărman om ! Ce n'ai mintea, trează ? Cluj
Cînd poți să viețuești în tihnă,
De ce-ți mai tulburi fericirea ?

De-al mulțumirii plaiu senin
Nu vezi ce mult te depărtezi ?
Gîndirea ta nu-ți spune oare,
Că singur cu dureri și chin
Viața ți-o înveninezi
Rîvnind la bunuri trecătoare ?

Cu cât norocul îți zîmbește
Și bogăție-ai strîns mai multă,
Cu-atât mai multă vei căta,
Căci setea-ți ne'ncetat va crește...
Povața 'nțelepciuni-ascultă :
Impacă-te cu soarta ta.

Puțin cât are, e de-ajuns
 La cel cu cumpăt și 'nțelept,
 Să-și afle 'n viață mulțumirea...
 Decî—ori-ce dor ar vrea p'ascuns
 Să-ți fure liniștea din piept:—
Fii tare, stăpânește-ți firea.

Avere, fală și mărire,
 Veneze-le cei fără de minte,
 Cu patimă, și-ori-cât le-adoare:
 Tu, surd l'a lor ademenire,
 Nepăsător treci înainte,
Că — toate sunt înșelătoare,

Când mulțumit în suflet ești,
 Simți și 'n colibă, chiar, plăcere;
 Nemulțumit cu soarta ta:
 Poți în palat să locuiești,
 Trăi-vei totuși în durere...
De oarbe pofte n'asculta.

De oarbe pofte n'asculta,
Că toate sunt înșelătoare:
Fii tare, stăpânește-ți firea!
Impacă-te cu soarta ta;
Rîzînd la bunuri trecătoare,
De ce-ți mări tulburî fericirea?...

P. DULFU.

CÂTE-VA CHIPURI

VECINII MEI

2. CĂLUGĂRUL DANIILĂ

I

Sunt pe lumea aceasta oameni meniți să se desprinză din viața de toate zilele și să-și creeze un trai aparte.

O pierdere neașteptată, o dureroasă priveriște, o înșelare a moralului, sunt momente care pot hotări o dezechilibrare în sistemul lor nervos, și pot continua această stare, atât cât ființa lor simte, și atât cât împrejurări noi nu mai lucrează asupra-le.

Sentimentele lor au tăcut, și dar, din când în când, ca răsunete pe dealuri, se desfac din viața trecută amintiri, care mai mult încă, tind să nu mai schimbe starea începută. Este ca și cu fenomenele, ce se întâmplă în cursul veacurilor — trecutul da tonul în present, și se resfringe ca o umbră puternică și asupra viitorului. Atâta asemănare, poate să fie între cursul evenimentelor și viața oamenilor, pradă a unor dureri intense.

Și în vârtejul amețitor de grozav al luptei pentru trai, se strecoară neștiuți și neștiutori de restul celorlalți.

De poate exista fericire în această *lăsare de sine*, în această *slabă încredere* în dinșii și în toată lumea, cine se incumete să ne-o afirme sau să ne-o tăgăduiască? . . .

Dacă cineva l-a cunoscut de ani pe Călugărul Daniilă a văzut că face parte din rindul aceluia, și a înțeles câtă influență poate să aibă o sdruncinare a întregii ființe morale a omului.

Născut din stratul mijlociu, era idolul de adorațiune al părinților săi. Blajin, supus, ascultător, iată ce poate

caracterisa viața de copil și începutul adolescenței lui. Vecinii și profesorii îl dau ca model, și el n'avea înfumurarea aceea, care se reflectă din sufletul oamenilor scurți la minte, când era lăudat.

Drept vorbind, acel suflu de bunătate și modestie se revêrsa și pe figura lui senină și potolită.

Dar timpul trece... copil, tiner, bătrîn... Iată cele trei embleme ale vieții noastre... Egalati-le cu nașterea iluziilor, cu traiul lor, și apoi... cu stingerea lor pentru totdeauna... Comparati-le dacă vreți cu cele trei părți ale zilei... dimineața, prânz și seară, și vă gândiți la toate acele împrejurări cari se pot ivi în cursul acestei mici durate de vreme și cugetați apoi la soarta voastră, la felul vostru de a fi pe lume.

Dar timpul trece... și copilul devine adolescent. Patimile isvoresc într'una și viața se simte mai atrăgătoare sau mai respingătoare sub această noă fază. Să ne gândim că așa era și Daniilă. Iluziile se născuseră de mult și sub al lor farmec trăia.

După munca de cancelarie — căci era funcționar — se da ceasuri întregi gândurilor sale. Sta de vorbă cu o lume noă pentru el și în care ar fi dorit să trăiască. Ce ameliator de dulce sunt aceste minute, când numai simțim nimic decât cugetările noastre cari aduc în față-ne un noian de iluzii sfinte!...

Dar ce poate visa un tiner la doăzeci de ani?... E omul care intră în viața cu o comoară întregă de gândiri și porniri nobile, isvorite dintr'o inimă bună, încălzită la focul sacru al educațiunii? sau poate, *este victima nenorocită a unor împrejurări neprielnice* și și-a făcut de mult idee de societate și de corupțiunea ei? Ori poate este tiranul vremilor de astăzi și va avea de gând să înăsprească și mai rău veacul nostru, ros de miseriile și rîgna societății?

Nu, Daniilă nu cunoscuse lumea. El avea o dosă de nevinovăție și de încredere, care putea fi foarte bine exploatată.

Ferice de omul însă care inconjurat de un mediu prielnic, își poate sfârși cu isbîndă opera începută... adică cunoașterea de sine, față de lumea cealaltă.

Daniilă simțea în suflet un gol. Camaraziile de școală și de viață, suflete mici, și care-l judecau dupe ei, voiau să-i svirle în ochi cenușea desfrăului și a viciului. Peste putință.

Daniilă își formase în creier un ideal prea înalt, modelase cu închipuirea sa o lume prea sus pusă și geniul destrucțiunii nu-l putea întoarce din calea sa.

A visa... Cine nu dorește o vreme mai bună? Cine, pătruns până în adâncul sîmții, nu simte o deosebită mulțumire să stea de vorbă cu aspirațiunile sale?... O! ideal, ideal, când te vom ajunge!?

Tinărul clădise în mintea sa idealul numit femeie. Inșă, întrupa-se-va vreodată? Fi-va *intâmplarea* așa de meșteră să-i scoată în cale chipul dorit?

Ideal și realitate. Iată ce doria el: Intruparea tipului sîmții perfect în viață. Și câți din noi la doăzeci de ani nu ne-am închipuit acest lucru? Da, ideal și realitate.

Îi răsări înainte căutata femeie. O compară cu forma din capul lui. Același moral, același intelectual, aceeași structură și constituție fizică. Și o iubi. Dar o iubi cu focul omului care a găsit fericirea și cu bucuria ascunsă a *infamului*. O iubi...

Și de câte ori nu facem din acest sentiment său nă-lucire, tesa vieții noastre întregi? Căci, ce deosebire să fie între mama care se lasă cu totul grijilor și ostene-lilor grele, numai ca să-și crească copilășul ce, suri-zînd își întinde mînușitele către ea, și care trăește numai prin el, — și între omul care prins în virtejul dragostei nebune se lasă cu totul *Ei* și vede în ea ținta

supremă a aspirațiilor sale? Nimic aproape: *Mama iubește pe copil; bărbatul iubește pe femeie.*

Dar, ne întrebăm în noi uimiți de această mărturisire: Nici o deosebire între o dragoste și alta? Nu. Și în inima *mamei* ca și în inima *bărbatului* sunt goluri. Le datorim poate unui sentiment care ne leagă de lumea toată: *Sociabilitatea*. Aceste goluri se umplu. Copilul și femeia le fac să numai fie.

Remâne golul gol — mizerie. Mai bine moartea; căci ai în locul ției o cumplită durere. Cu ce vei implini lipsa grozav de simțită a golului? Cu ce vei implini sentimentul iubirii?

Și atunci ca nebuni aproape, și mama care numai are copii, și *bărbatul* care nu și-a putut intrupa idealul său de femeie, sau că trăesc veșnic sub o închipuire care mereu îi rod, sau că chinurile morale sunt mai puternice decât forța vitală și moartea bate la ușe.

Uite o pildă: tinărul N. . . . simțea golul idealului intrupat în suflet, căci *Ea* murise. Numai putu trăi. Un glonț și nimic. . .

Însă naturile mai tari se resvrătesc în contra firii și rup adesea farmecul.

Daniilă era din acestea. El intrupase idealul, și ca nebun nu trăia decât prin idea fixă că iubește și este iubit. Slăbiciune omenească, unde aduci pe om?

Idila fu scurtă — un an mi se pare și firul fericirii de care ținea amândoi se rupse în partea lui.

Ea îl iubise de ocazie — jurăminte false cari trebuiesc să desfigureze ființa morală a omului ipocrit. Ele dau speranțe și iluzii false altora, și aduc acestora mai curând sau mai târziu o cădere grozavă.

Pe El îl costă mult această cădere. Inima lui călcă în picioare — idealul lui croit din falșitate; căci în falșitate se intrupase. Ce grozăvie!

E greu de descris chinul unui suflet amăgit. Destul

că viața i se păru lui Daniilă nesuferită. Fugi din oraș. Singurătatea par'că îl mai însenina. Fugi la munți, în adâncimea văilor pierdute.

Colo în preajma apei care vuind se duce la vale, este mănăstirea. Ce le mai rămâne sufietelor sdruncinate de făcut? . . .

Se călugări. Comanacul și rasa, iată ce trebuia să închiză o viață de om.

Și să vă mai dați inchipuirilor înșelătoare? Nu vedeți că în viața omenirii chinul și cu fericirea se întâlnesc mereu? *In privirea lângedă și suferindă a muncitorului nu citiți chinurile unei vieți petrecute în neajunsuri? Alături nu întâlniți privirea iscoditoare și semeață a bogatului care scânteiază în lumina fericirii? Ce mai vreți?*

II

Călugărul Daniilă avea în lăuntru lui un neastâmpăr grozav. Chilia i se părea că se strânge mereu și-l cuprinde între pereții săi; iar formele religioase ale fraților nu erau de loc potrivite cu natura lui. Șease ani de călugărie să nu fie în stare a deprinde pe cine-va, și mai ales pe cine-va nenorocit?

Daniilă fugi într'o noapte. Bani avea, rest din trecuta lui viață de funcționar și de la părinții săi, cari-i muriseră. Fugi spre București.

Vreți să știți unde este acum? Il lăsasem într'o casă, unde am stat odată.

Uită-te la cameră și vezi o chilie monachală. Nu zărești lumină decât după miezul nopții. În doi ani nu-l am văzut pe acest liliac de patru ori.

Veșnic ocupat cu sine nu se mai interesează de nimic. De femei nu vrea să mai auză. Lovitura fusese prea strașnică și golul nu se mai putea umple.

Posac, nu face nici un rău nimănui și când vorbești cu el, noaptea chiar, se ascunde în cămăruța lui.

Intr'un an totuși este o zi saună doă, când camera trebuie scuturată. Atunci îl vezi cu o stăruință mare că aranjează și șterge de praf toate lucrurile, pentru care nu doarme nici noaptea. Atunci nu se duce la muncă; căci trebuie să știți că a învățat o noă meserie — face coroane pentru morți.

Câte idei nu i se vor fi ivind în cap la facerea unei coroane? De câte ori nu va fi adus coroane de mort iubirii sale stinse așa de repede și vieții de om netrăite?

Nu mai trăește acum de cât ca animalul. Ce decădere morală!

Ba nu! E muncitor: «*rob modern al salariului*». Mai rău încă.

Incolo bucuriile vieții nu mai au nici un farmec pentru Călugărul Daniilă. Cum se sdruncină comorile noastre de iluzii! Și cum ne lăsăm în viață târâți de unele porniri!

Dar câți ca și Călugărul Daniilă n'aș avut aceeași soartă și astăzi zac în umbra uitării! Câți?

... Mi-e groază de același rezultat și tremur... Să nu mai fi stăpân pe nimic, ... pe nimic, și să nu mai supraviețuiească de cât animalul?

Mai nu-mi vine să cred, că inima omenească să fie sfărâmată dacă un sentiment nu mai există. Oare inima nu-î ca instrumentul cu coarde? Rupeti-i una și tot va cânta... Dar inima? inima?

Și acum când este miezul nopții și scriu, aud jos pași greoi și un șgomot de chee care intră, imi resună în urechi.

Părintele Daniilă vine să se culce.

Es afară. O lumină slabă abia se zărește... S'a stins. Dormi, dormi suflet sfărâmat! Dormi în pace! Dar nu

te invidiez, mai ales că mai sunt pe lumea aceasta oameni cari ca și tine sunt meniți să se desprindă din viața ordinară și să-și creeze un trai aparte. Dormi în pace!

GRIG. TEODOSSIU.

DIN SACUL CU SUFERINȚE

(Inchirierea localului de școală)

Sunt foarte multe scoale în țara noastră care n'au local propriu și prin urmare comuna e datoare să închirieze încă din timp un local; învățătorul ca cel mai cunoscător într'un sat începe a explica consiliului comunal (de multe ori fără știință de carte) că casa ce ei vor să închirieze nu e bună pentru școală, fiind-că îi mică sala de clasă (30—40 m. c.) e întunecoasă, umedă, rău expusă, etc., arătând relele ce ar curge de aici, dacă consiliul ar face greșală să o închirieze spunându-le tot odată că la carte scrie, că în camera asta de 30 m. c. nu pot încăpea de cât 7 ori 8 băeți, ca să aibă aer de ajuns.

Ei încep a ride și pun rămașag că în această cameră (30 m. c.) incap pe ușurel 150 de băeți!!...

Învățătorul se încearcă din nou, roagă consiliul să asculte și-i spune, că comuna noastră ar avea o frecuentare regulată de 50 copii din 200, prin urmare îi trebuie o casă mare (200 m. c.), arătând cu mâna în natură, cam cât de lungă și cât de largă trebuie să fie, luminoasă, bine expusă, să se poată airisi, etc, etc., explicându-le foloasele dezvoltării fizice și culturii intelectuale într'un ast-fel de local, etc.

Și când consiliul murmură că casa ar fi prea mare,... că cine mai poate încălzi așa hardughie?.., că se pră-

pădesc copiii printrinsa! etc. etc., atunci unul măi cu vază între dînșii, om purtat prin lume, după cum spun chiar ei, fiind-că a fost de doê orî la moară și o dată la pădure, după ce se scarpină cu o mână 'n cap și cu cealaltă în sin..., tușește..., pune tutun în lulea, o așază în dinți... își drege glasul, apoi începe :

Oamenî bunî și

Dom Profiser, ia ascultați să vă spun eu o jâtie :

«Odată trecea pe un drum un doctor în trăsură c'un boier. Era vara, prin luna lui cuptor, și era așa de «cald că ți se usca limba'n gură. Și cum mergeau ei «așa pe drum, tot prujind, vîd în capêtul unui ogor la «marginea drumului niște țărani șezînd la masă. Doctorul oprește caii, face o țigară și se duce la oameni «ca să ceară o scîntee de foc, după ce aprinde țigara «își asvârle ochii pe masa muncitorilor și rămîne îndemnit!.. țăraniî mâncau: *Crastavete verde cu mămăligă!*.. apoi bea fie-care câte o ulcică de apă și pe «urmă s'apuca de prașit.

«Doctorul veni repede la trăsură și zise boerului : «haidem măi repede de aici, boerule dragă, că pe oamenii aștia are să-î apuce *durere de inimă* : aū să se «îmbolnăvească, aū să zacă, etc., etc. în fine aū să moară!...

.....A doua zi doctorul s'a întors înapoi la târg tot «peacolo, muncitoriî tocmai mâncau deamîază: *mămăligă caldă și cu crastavete verde!*

«Doctorul întrebă: Sunteți sănătoși, oameni bunî?..

«Sănătoși, cucoane...

«Nu v'ați bolnăvit de loc, dragii mei?

«Nu, cucoane.

Doctorul s'a măi gîndit cât s'a gîndit și a prins a-î sfătui să nu măi mânance cruzeturi; că umblă boala ceea, ba cealaltă și se poate întempla să se bolnăvească, să zacă și chiar să moară.

«Hei, cucoane!.. Am mai auzit noi d'astea!... noi nu «murim cu una cu doê, n'ai d ta grije, doară dacă o «vrea D-zeu. pentru că mâncările noastre-s mai blagoslovite de D-zeu de cât a D-voastre, și dacă nu mă «crezi, hai să facem o încercare : să spânzurăm coela «în vârful cumpenii de la fântână o ulcică cu mâncare «de a D-voastre și doi crastaveți de-a noștri și să vedem care a ține mai mult?... Zis și făcut.

«După trei zile doctorul împreună cu boerul venia «de la oraș aducând cu dinșii lume multă, ca să vadă «astă ispravă — țăranii tot prășiau — când colo ce să «vezi?!.. mâncarea cea din ulcică se stricase așa de «rêu, că nu puteai apropia nasu de ea, iar castraveții «erau cam gălbui, puțin uscați... sămănau cu cei mu- «rați.

«Atunci țăranul «având apă la moară» zise : «vezi, «cucoane, că am dreptate! iacă, așa se murează și cras- «tavețele in pânțece la mine.., iar mâncarea D-voastră «se strică!..

Terminând povestea, toți rid de dibacia muncitoru- lui și stângăcia doctorului, iar consiliul dând din cap strigă așa e!... așa e!... și istoria asta se lovește cu scoala noastră. Noi chitim că aerul mult îi bun numai pentru copiii de boer, cari aș să pățască cu dinsul ca cu mâncarea de carne a doctorului... A noștri-s deprinși, ca cel cu crastavețele verde, cu aer puțin și rêu și tot mai voinică ca ai boerilor!»

Apoi închiriează un local cu o cameră de clasă de 30 oră 40 m. c., când comuna are la 200 copii cu vrista de școală! iar lumea strigă : *te-o rēmas dom profiser*, doară aista îi om purtat; o fost di doê ori la moară și o dată la pădure!

Ș'apoi mănâncă di noê ori mămăligă goală și o dată fără udătură.

— Invățătorul strivit, galben și abătut, își ia căciulița și pleacă spre casă, numărând încă un an de chin, în sacul cu suferințe!

1892, Septembrie 7.

Eugeniu I. Tisescu.

Inv. Odobești—Bacău.

ENERGICULUI LUPTĂTOR ROMÂN DE PESTE CARPAȚI
DR VASILIE LUCACI¹

Apostol! curagios soldat
 Al causei noastre mari și sfinte!
 Cu bărbăție te-ai luptat,
 Cu bărbăție mergi nainte!

Să vadă cei ce ne-asupresc,
 C'a lor cruzime cu cât crește:
 Cu-atât în pieptul românesc
 Mai mult virtutea înflorește....

Lovind în tine, ca să cazî,
 Lucrat-ău la a ta 'nălțare:
 Căci de cât ori-și-când tu azi
 În ochii noștri ești mai mare!

P. Dulfu

¹ Se știe cum în zilele din urmă unul dintre cei mai ageri luptători ai causei românești din Ardeal și Ungaria, anume părintele dr. Vasile Lucaci la stăruințele guvernului unguresc a fost suspendat din postul său de preot al comunei Șișești. Cu această ocaziune valorosul luptător național a primit o mulțime de adrese de aderență și felicitări din toate părțile locuite de Români. Una din acestea a fost și strofele de mai sus.

ERNEST RENAN

În dimineața zilei de 20 curent, (2 Octombrie stil nou), a încetat din viață renumitul scriitor și filosof francez, Ernest Renan, care se născuse în Februarie 1823, deci la Februarie viitor ar fi avut 70 de ani.

Miercurea precedentă fusese lovit de o congestiune pulmonară, contra căriia nu putea lupta temperamentul lui slăbit de o suferință de inimă, așa că în trei zile se stinse, dupe o scurtă agonie.

Scrierile lui sînt numeroase, dar cele mai însemnate sînt: *Viața lui Isus*, *Apostolii*, *Săntul Paul*, *Antechristul*, *Dialogurile filosofice*, *Caliban*, *Amintiri din copilărie și din tinerețe*, *Preotul din Nemi*, *Starița din Fuar*, *Judaismul și creștinismul*, și alte multe publicațiuni filologice, filosofice, istorice și literare.

În toate lucrările lui, cea ce isbește mai cu seamă sînt puritatea și eleganța stilului. El a știut să manieze limba franceză, cum nimeni altul din connaționalii lui.

Deși la început el se prepara a îmbrățișa cariera eclesiastică, dar îndată își schimbă planul, devenind adversarul cel mai mare al clerului și al divinității lui Christ. Deși fără mijloace, n'a cedat amenințărilor nici promisiunilor, totuși a ajuns membru al Academiei, profesor și director al colegiului de Franța, mare ofițer al legiunii de onoare, etc., etc.

E. B.

PACEA PĂMÎNTULUI

Congresul societăților păcii, întrunit la Berna, a votat în ședința de la 24 Iulie, organizarea, în toate țările din Europa, a unei petiționări în favoarea păcii.

D-l Elie Ducommun, vice-președinte al biroului internațional, a redigiat un apel, semnat de toți colegii săi.

Reproducem cu plăcere acest apel, care poartă și semnăturile a doi Români, d-nii N. Fleva și I. Ciuflea.

APEL CĂTRE POPOARE

pentru

O PETIȚIONARE UNIVERSALĂ ÎN FAVOAREA PĂCII

Europa geme sub greutatea armărilor: resursele sale sunt absorbite și distruse fără nici un folos. Ea nu poate îmbunătăți instituțiunile sale sociale. Industriile sale sunt stabilite în condițiuni de inferioritate din cauza cheltuielilor neproductive. Starea de nesiguranță în care ne găsim provoacă crize intermitente din ce în ce mai apropiate.

Aceasta însemnează, pentru State ca și pentru indivizi, ruina în scurt timp, și e în acelaș timp teroarea familiilor, amenințate să piardă pe acei cari le sunt scumpi în oribilul măcel care ar fi consecința unei conflagrațiunii europene.

Momentul e suprem! Totul poate fi scăpat azi și totul poate fi compromis mâine, dacă întârziem a da conștiinței publice ocazia de a scoate un strigăt de alarmă destul de tare, pentru a domina zgomotul pregătirilor de război.

Să ne punem toți la lucru;

Bătrâni, cari știm prin experiență că războiul chiamă alte războaie;

Tineri cari nu voim să servim de țință tunurilor;

Femei pentru cari amenințarea unui război e o veșnică temere;

Muncitori de la orașe, cari reclamăm siguranța zilei de mâine;

Agricultori, cari ținem la produsele noastre!

Să ridicăm toți până la ceruri o imensă clamoare care să se rezolve într'acest singur cuvint: *Pacea*.

Pacea pentru fericirea interiorului nostru! Pacea pentru pâinea noastră de mâine. Pacea pentru ca să putem veni în ajutorul celor cari suferă!

Francezi, Germani, Ruși, Englezi, Italieni, Austriaci, n'avem urî personale unii contra altora de potolit. La ce ne-am masacra?

Dacă vre-unul din noi ar crede că are cuvint de plângere contra unui act de nedreptate al vecinului său, el ar recurge la tribunale. Cea ce e folositor și bun în relațiile individuale, trebuie să fie tot astfel în raporturile dintre popor și popor.

Să dăm dar o soluțiune pașnică tuturor dificultăților cari ar putea să ne înarmeze mâna, apoi să ușurăm popoarele de o parte însemnată a greutăților ce le impune înarmări ruinătoare. Vom da ast-fel siguranța tuturor și vom face să înceteze temerea unui necunoscut amenințator.

La lucru!

O petiționare universală să ducă cerințele noastre la urechile și la inimile acelora de cari depinde viața a milioane de oameni. Guvernele nu pot dori războiul, care poate fi funest fiecărui dintre ele și ar ruina fatalmente și pe învingători și pe învinși; dar li s'a spus că popoarele lor îl doresc și această eroare e de natură a provoca cele mai spăimântătoare dezastre.

Să le facem cunoscut adevărul printr'o petiționare, care va fi organizată, prin societățile păcii în fie-care țară, și această manifestațiune să fie atât de impozantă

în cât să nu mai rămăie nici o îndoială asupra curen-
tului irezistibil care împinge popoarele a urî războiul.

Voim frăția prin Pace!

Voim fericirea prin muncă!

Prin însărcinarea celui d'al patrulea congres universal al Pacii.

Biroul Congresului și Comisiunea Biroului internațional:

*Louis Ruchonnet, președinte; Elie Ducommun, vice-preșe-
dinte; Robert Comtesse, vice-președinte; Felix Moscheles, vice-
președinte; Angelo Umolto, secretar general; Louis Perrin,
casier; Dr. Adolf Richter, Thomas Snape, Baroneasa Berta
de Suttner, La Fontaine, Julie Toussaint, Frederic Bajer, Dr.
Trueblood, I. Ciuflea, General Guaita, I. Muller, Marie
Goegg, Emile Arnaud; Nicolae Fleva, Dr. A. Gobat, Belva
Lackwood, W. Murcusen, Angelo Mazzoleni, Frédéric Passy,
Hodgson Pratt, Franz Wirth.*

SINCERITATEA LUI RENAN

Marele scriitor, marele învățat, care a încetat din viață luna aceasta și a cărui înmormintare s'a făcut cu chel-
tuiala Statului francez, ocupa un loc considerabil în lumea
literelor. S'a zis cu tot dreptul că moartea lui Renan
lasă un gol tot așa de mare ca și a lui Victor Hugo.
Amândoi au onorat de o potrivă atât Franța cât și uma-
nitatea.

Difăimători interesați au putut prezenta într'o vreme
maselor ignorante pe Renan ca pe un răspopit al cărui
unic scop ar fi fost să desființeze religia lui Crist prin
ajutorul scrierilor sale. Cu ocazia morții lui însă, lumea
cultă declară sus și tare că căutarea sinceră și pațientă
a adevărului fu legea formală care regulă viața acestui
om de bine.

Renan știa tot cea ce un creier de om poate învăța. Era filosoful cel mai blând și învățatul cel mai plăcut; el scria mai bine de cât toți Franțuzii și unele din scrierile lui, precum *Viața lui Isus, Amintiri din copilărie și din tinerețe*, vor rămânea ca capete de operă ale limbii franceze în acest secol. Toate acestea se scriu și se vor tipări în miile de jurnale ce se publică în lumea întreagă și putem afirma că, în toate orașele Europei și Americii, în Colonia Cap, în Australia, pretutindeni unde viața intelectuală este intensă, teascurile tipografice se mișcă astăzi în onoarea ilustrului cugetător Ernest Renan. Eū însă știu să dau pe față sinceritatea colosalei lui munci de cinzeci de ani.

* * *

El era franțuz din provincia Bretania, ca Lamennais și Châteaubriand. Provincia Bretania a văzut decī născându-se cei trei bărbați cari, după Luter și Calvin, au agitat mai mult ideea religioasă. Părinții lui îl destinau preoției. El păstrase din seminarul preoțesc și din primii săi pași către acea carieră o manieră blândă care suridea orī cui s'apropia de dinsul. Singură căutarea luminii îl facu să-și schimbe cariera de la etatea de 20 de ani și pasiunea căutării luminii, a adevărului l-a condus în toată viața sa, cea ce spune și el însuși în prefața scrisă acum 20 ani pentru o ediție populară a *Vieții lui Isus*.

«... Nu voi mai combate imputarea ce mi se face că atac religia, căci această combatere am făcut-o de 20 de ori până acum. Eū cred din contra că servesc religionea. Unele persoane își inchipuesc că, prin reticente timide, vor putea împiedica poporul de a pierde credința în supranatural. Chiar când ar fi onestă o atare preocupare, ea ar fi cu totul nefolositoare. Poporul a pierdut deja această credință. În unire cu știința po-

zitivă, poporul nu primește supranaturalul particular, adică nu mai crede în minuni. Urmează oare din aceasta că poporul este strein de înaltele credințe cari fac noblețea omului? Cine ar susține una ca asta, ar cădea în mare rătăcire.

Poporul este religios în felul său. Ce vreți mai mișcător cu respectul său pentru moarte? Curajul și seninătatea lui, dorința lui de învățatură, nepăsarea lui față cu ridicolul, marile lui instincte de vitejie, gustul lui pentru lucrările de artă sau de poezie cari procură emoțiuni serioase adresându-se sentimentelor nobile, acea tinerețe veșnică ce străluce în el când e vorba de glorie și de patrie, toate acestea sînt religione și încă cea mai bună. Poporul nu este de loc materialist, îi place idealismul.

Dacă are un defect, apoi acesta este disprețul lui de ori ce interes când e vorba de o idee. Ar fi o nenorocire dacă i s'ar vorbi contra religiunii; ar fi nefolositor să ne încercăm a-l readuce la vechile credințe supranaturale. Rămâne un singur partid, adică a i se spune tot. Poporul pricepe foarte repede și printr'un fel de instinct profund rezultatele cele mai înalte ale științei. Printre formele religioase de pân'acum, poporul vede că nici una nu poate avea o valoare absolută; dar el simte foarte bine că temelia religiunii nu se dărimă din această cauză.

Umilii servitori și servitoare ai lui D-zeu, cari duceti povara zilei și a căldurii; muncitori cari lucrați cu brațele voastre la clădirea templului ce ridicăm spiritului; preoți cu adevărat sfinți cari gemeți în tăcere sub dominația saduceilor îngâmfati; sormane femei cari suferiți de actuala stare a societății unde partea bine-lui este încă slabă; muncitoare religioase¹ și retrase

¹ Este vorba aci despre feluritele ordine de călugărițe.

in chilioare friguroase unde D-zeu este cu voi, veniți la srbătoarea ce, in surisul său, D-zeu prepară odată pentru cei simpli cu inima. Voi toți sinteți adevărații discipoli ai lui Isus

Priviți orizontul, unde încep să se reverse zorile: salvarea prin resemnare, muncă, bunătate și susținere reciprocă; salvarea prin știință, care, pătrunzând legile omenirii și supuind tot mai mult materia, va întemeia demnitatea tuturor oamenilor și adevărata libertate.»

Aceste declarațiuni zugrăvesc pe om. S'a putut zice că el lingușia publicul; nu este esact, viața-i întreagă și scrierile lui probează aceasta. Renan era sincer, adevărat sincer în tot ce scria. Fu un apostol al științei.

* * *

Avui ocazia să ved pe Renan, acum opt ani, la Treguier, in casa in care se născuse și unde amicii lui, din *Cina celtică*, îl aduseseră intaia oară după 40 de ani. Iată o părțică din discursul pronunțat de el la ospetul frugal ce i se oferise.

«.... Ceea-ce am avut totdeauna, este iubirea adevăru-lui, voesc să mi se pună pe mormintul meu: *veritatem dilexit* (el a iubit adevărul).

«Da, am iubit adevărul; l-am căutat; l-am urmat unde m'a chemat, fără să știu seamă de marile sacrificii ce-mi impunea. Am sfășiat legăturile cele mai scumpe spre a mă supune lui. Sint sigur că bine am făcut.

«Mă esplic. Nimeni nu este sigur c'a găsit dezlegarea enigmei universului și infinitul care ne strânge scapă tuturor științelor, tuturor formulelor ce am voi să-i impunem. Dar cea ce se poate afirma, este sinceritatea inimii, este devotamentul pentru adevăr și sentimentul sacrificiilor ce omul a făcut pentru el. Această mărturie

o voiă purta sus și tare pe capul mieu la judecata de apoi.

«In aceasta, am fost adevărat Breton ¹.....»

Mi-aduc de asemenea aminte, că în acea zi, când văzui pe Renan câteva ore de aproape de tot, pricepui pe omul simplu, pe filosoful sceptic și cam ridiculizator.

Atunci ne spuse tuturor celor de față regula vieții lui.

«Vedeți, zise el, arătându-ne cuinea, vedeți acel dulap greoiu, de lângă vatră? Ei bine, în timpul mieu acolo era un pat. Atunci nu se încălzea altă încăpere afară de cuine. Și când era un bolnav în familie, il culca în pat lângă vatră a cării lumină veselia pe toată lumea. In acel pat m'am născut eu, lângă căminul acestei vechi cuini.

Dupe aceasta, el ne duse în curtea de la spatele casei și ne arătă locul ce fie-care lucru ocupa cu 40 de ani inapoi.

— «Vedeți, colo sus, urma ei, arătându-ne o fereștrucă în catul al doilea, sub streșină; este un fel de mic cabinet pitulat; mic de abia te poți întoarce. Ferăstrucă are vedere asupra țarinei. Acolo lucra eu în vacanțe.»

Acea veche casă va avea acum placa sa comemorativă în marmură, căci cât a trăit Renan n'a voit să permită aceasta.

In secolul nostru de discuțiune, orice om care și-a consacrat viața luminii și adevărului, are drept să fie respectat de omenirea întreagă, pentru că a luminat partea lui de întuneric.

ION FĂRĂ PĂMÎNT.

¹Bretonii, locuitorii ai provinciei franceze Bretania, sînt renumiți prin sinceritatea lor.

LEACURI CONTRA HOLEREI ȘI DIAREEI

Gazeta Transilvaniei scrie următoarele :

Astăzi, când, din diferite părți ale Europei, se vestește izbucnirea înfricoșatei boale a holerei, va fi bine să ne însemnăm de timpuriu mijloacele, prin cari, în cas de pericol, ne-am putea apăra contra acestui neîmpăcat dușman al vieții omenesci. În privința aceasta merită atențiunea noastră următorul sfat, ce-l dă un român de ai noștri, care mai mult timp a petrecut în Italia, unde mai de multe ori a fost atacat de holeră și în totdeauna s'a vindecat cu mijlocul recomandat de el, care nu costă, de cât abia 25—40 bani. Eată anume ce ne recomandă el :

Omul să poarte totdeauna cu sine o sticlută cu extras de ismă pur — să fie bine înțeles, extract nu spirit, — și când va mirosi cea mai mică putoare sau aer stricat, sufocant, greoi, să pue degetul asupra gurei sticlutei, să o întoarcă cu gâtul în jos pentru a unge degetul bine, după aceea să-și frece bine cu acelaș deget partea ocupată de mustăți între nas și buza superioară și să aspire aerul de 3—4 ori, cât se va putea mai mult în plămâni. De va avea dureri de cap, să facă aceiași operațiune cu degetul uns pe frunte. Iar la cas de va simți dureri de stomac (pântece), atunci să ungă cu scuipat gura sticlutei pe jumătate ca să curgă picăturile lesne și separat una după alta, pentru a nu se înșela asupra numărului picăturilor. Așa făcând, să verse pe o bucătică de zahăr de la 3 până la 4 picături de extract de ismă pur, fără altă amestecătură; să mestece zahărul între dinți bine, să înghiță, să deschidă gura bine și din nou să aspire aerul cât se poate mai des și mai lung, adică de la 5—6 ori. Să repete această doză din jumătate oră, în jumătate oră, până vor înceta colicile (durerile de stomac) cu modul acesta, dacă microb va fi, îl va stârpi definitiv, atât în plămâni cât și în stomac în mai puțin de 2—3 ore, leacul acesta mai are avantajul, că pacientul poate mânca, se poate nutri cu ce poate, fără să-î pese de holeră».

Tratarea maladiei cholerei cu ismă este cunoscută în țara noastră din timpul altor epidemii ce au mai trecut prin această țară și aceea ce se descrie mai sus este foarte bună.

La noi sunt știute picăturile extractului de ismă, numite ale doctorului Davila, care se vind în sticlute la Farmacia.

În timpul cholerei se întrebuițează ca băutură de apărare contra atmosferei și microbilor cholerici, rachiul fermentat cu ismă verde, ce poate avea ori-cine în casă, acum se găsește pe la cofetării și alte stabilimente de băuturi, rachiul de prune fermentat în vas, (sticlă) cu ramuri și frunze verzi de ismă.

Afară de aceasta, se știe că se lăsa sânge celui lovit de cholera și i-se făcea frecături cât de tari cu o materie de lână mai aspră. Dându-i-se cât mai mult și ceaiuri de ismă.

Pe lângă acestea, în timpul cholerei, se purta și un petic de flanelă pus peste pânțece, ca omul să fie ferit de răceli de stomac.

BCU Chișinău / Center for Universal Library (Sliu)
Vindecarea disenteriei sau Diareei (Urdinarea)

Această maladie care în timpul de față, secetos, bântue populațiunea rurală, mai cu seamă, se vindecă cu bun succes, chiar când eșirea este cu sânge, prin următorul medicament.

Se scot din pământ trei rădăcini de pelin, se pisează bine, se ferb la foc, și zeama strecurată și îndulcită cu zahăr, se bea caldă de pacient ca ceaiu în două rînduri, câte o ceașcă de cafea.

Prin această băutură vindecarea este imediată.

Reproducătorul

EDUCAȚIUNEA POPORULUI

DUPE

ERNEST RENAN

Datoria de căpetenie a guvernului este nobilarea și emanciparea tuturor oamenilor prin acțiunea civilizatoare a societății. Orice s'ar face fără aceasta este nefolositor sau prematur. Vorbim neîncetat despre liber-

tate, despre dreptul de întrunire și de asociație. Nimic mai bun, dacă inteligențele ar fi în stare normală, dar fără aceasta nimic mai frivol, căci din întrunirile imbecililor și ignoranților nu va eși nimic bun. Sectarii și oamenii de partid își inchipuiesc că ideile lor nu se propagă numai din cauza apăsării, de acea ei se irită contra apăsării. Ei însă se înșală, căci nu reaua voință a guvernelor innăbușește ideile lor, ci lipsa lor de maturitate; de asemenea popoarele sînt ținute în sclavie prin degradarea indivizilor, nu prin forța guvernelor absolute. Credeți oare că, dacă locuitorii unei țări ar fi pregătiți pentru libertate, nu și-ar smulge-o pe dată?

Libertatea de a spune orice presupune că acei cărorora ne adresăm au inteligența și priceperea necesare spre a critica cea ce li se spune, primind-o dacă este bună, respingînd-o dacă este rea. Dacă s'ar afla vre o clasă de oameni cari în adevăr să nu poată face această deosebire între bine și rău, atunci ar trebui să se supravegheze cea ce li se spune; căci libertatea este admisibilă numai cînd există bunul simț public, care știe să se ferească de erori; de aceea *libertatea învățămîntului* pentru copil este o nebunie, căci copilul, primind cea ce i se spune fără să-i poată face critica și privind pe dascălul său nu ca pe un om care-și comunică părerea semenilor săi, pentru ca aceștia s'o examineze, ci privindu-l ca pe o *autoritate*, este invederat că urmează să se supravegheze asupra învățaturii ce i se dă și că o altă libertate trebuie să ție locul libertății lui spre a deosebi bunul din rău. Pentru că nu este posibil să se despartă în categorii adulții, pentru dinșii singurul lucru posibil este libertatea.

Dar negreșit că fără educațiunea poporului toate libertățile sînt primejdioase și cer restricțiuni. În adevăr, în cestiunile relative la libertatea de a-și spune cugătarea, trebuie să se aibe în vedere nu numai dreptul persoanei care vorbește, drept natural și mărginit numai prin dreptul altuia, ci și pozițiunea persoanelor cari ascultă, cari neavînd totdeauna priceperea necesară sînt intru cîtva puși sub epitropia Statului. Restricțiunile deci sînt permise și chiar legitime numai din punctul de vedere al persoanelor cari ascultă, nu și din punctul de vedere al persoanei care vorbește.

Din acestea urmează că libertatea de a spune orice se va putea pune în practică numai când toți vor avea priceperea de a deosebi binele din rău, adevărul din minciună, și când cea mai bună pedeapsă a nebunilor va fi desprețul publicului.

Rumânizatorul.

MESURI CONTRA HOLEREI

PROPUSE DE

DOCTORUL V. BABEȘ

Față cu diferitele recomandațiuni ce întâlnim în cea ce privește prevenirea holerii și a substanțelor desinfectante, cred că va fi util să enumerăm înainte de toate desinfectantele cari, și în urma experiențelor făcute la institutul nostru, sunt cele mai eficace, adăogând și modul lor de preparare și de întrebuințare.

I

Modul de preparare și de întrebuințare a substanțelor și mijloacelor de desinfectare pentru prevenirea holerei.

(Extras din o conferință ținută la Institutul de patologie și bacteriologie de Dr. V. Babeș.)

1) *Var.* — Un litru de var nestins, curat, (gras) în bucăți mici se amestecă cu 5 litri de apă și anume: după ce mai întâi varul se stinge cu $\frac{3}{4}$ din litrul de apă, așa ca să se transforme în pulbere, se adaugă restul apei. Acest lapte de var de 20% se întrebuințează în stare proaspătă sau se păstrează în vase bine astupate. Înaintea întrebuințării trebuie bine amestecat.

O amestecătură de 10 părți de var cu 100 părți de substanțe infectate de germeii holerei și a febrei tifoide omoară acești germeni într'o oră. Laptele de var se întrebuințează: 1) pentru desinfectarea vărsăturilor și scaunelor holericeilor, care presintă cel mai mare pericol pentru propagarea holerei. Aceste substanțe, înainte de a se vărsa în latrine, sunt amestecate într'un vas cu cantități mai mari de lapte de var de cât cantitatea scaunelor, apoi bine agitate și lăsate în contact timp de 1—2 ore și după aceea numai se varsă în latrine.

2) Pentru văpsirea pardoselei, a pereților, a părților de lemn ale locuințelor (stâlpi, uși). Laptele de var trebuie să rămâie în contact cu părțile infectate timp de 2 ore.

3) Pentru desinfectarea pământului, trotuarului său a oricărui loc care s'ar fi murdărit cu proveniențele holericeilor.

4) Pentru privați și latrine. În fie-care gaură de șezut se varsă pe zi 1—2 litri de lapte de var. Vasele în care se adună escrementele și pereții hasnalelor trebuiesc vopsite, după ce se deșartă, într'un mod abundent cu această substanță și fundul lor trebuiește acoperit cu un strat din acest liquid. (Vom curăți hasnalele înainte de venirea holerii și vom evita deșertarea lor în timpul epidemiei.)

II) *Ipoclorit de calciu*. — Este un desinfectant escelent, dacă e proaspăt și are un miros tare. Se întrebuițează în pulbere sau în soluțiune de 2 părți la 100 părți de apă. Se întrebuițează apa clară de deasupra sedimentului. Trebuie ca desinfectantul să fie ast-fel amestecat cu substanța de desinfectat ca să formeze 1% din această materie. Așa, pentru desinfectarea scaunelor și vârsăturilor lichide, punem 4 linguri de pulbere la un litru de dejecțiuni sau vârsături. Acestea după ce se amestecă bine prin agitarea vasului, trebuie să stea $\frac{3}{4}$ oră și apoi se varsă în latrine. Soluțiunea se poate întrebuița și pentru spălarea mâinilor. Pardoseala, pereții, pământul, trotuarele, hasnalele se pot desinfecța cu această substanță.

III) *Săpun verde* (de potasă). — Se prepară prin dizolvarea unei părți de acest săpun în 30 părți de apă fierbinte. Este mai puțin eficace de cât cele descrise, câștigă însă mult întrebuițându-se cald sau fierbinte.

Se întrebuițează: 1) pentru desinfectarea rufelor și hainelor bolnavului. Acestea se pun într'o soluție fierbinte din această substanță și rămân acolo 24 ore; 2) pentru spălarea zilnică a scaunelor privaților; 3) pentru amestecarea cu acid fenic.

IV) *Amestecarea de acid carbolic (fenic) cu acid sulfuric* (sau hidrocloric). Una parte de acid carbolic crud 100 % se amestecă cu una parte de acid sulfuric crud (vitriol). Din această amestecătură, care trebuiește făcută cu încetul într'un vas de faiență tare, așa în cât să nu se încălzească prea mult, se face o soluțiune de 6 și de 10 la sută în apă. Această substanță are o acțiune mai tare de cât a acidului fenic pur în aceeași concentrațiune și este foarte ieftină.

Se poate întrebuița: 1) pentru desinfectarea dejecțiilor (punând o cantitate egală cu cea a dejecțiilor sau a vârsăturilor și lăsând totul să stea în timp de $\frac{1}{2}$ oră înainte de a se vârsa în latrine; 2) pentru ștergerea pardoselei, pentru desinfectarea pământului și trotuarelor, pentru ștergerea pereților.

V) *Acid carbolif amestecat cu săpun verde* este un desinfectant foarte eficace, care se prepară mestecând în stare fierbinte 20 părți de soluțiune de săpun (veză No. III) cu o parte acid fenic crud. Acest desinfectant ieftin se ține mult timp și se întrebuințează mai bine în stare caldă și chiar fierbinte: 1) pentru spălarea și desinfectarea mâinilor; 2) pentru muiarea rufăriei și hainelor infectate timp de 12 ore; 3) pentru muiarea cârpelor cu cari învelim efectele infectate, pentru a le transporta la etuva de desinfecțiune; 4) pentru spălarea pardoselei, pereților, mobililor și pielelor cari nu pot fi expuse la etuvă; pentru spălarea trăsurilor infectate.

VI) *Lysolul* din comerț se comportă aproape de substanța menționată și se recomandă mai cu seamă în soluție de 2% pentru spălarea mâinilor.

VII) *Aparatele de desinfecțiune prin vaporii curenți sau sub presiune.* Pentru comunități mai mici se recomandă instalarea unui butoiu de 80—100 cm. diametru, acoperit cu un capac cu o gaură mică prin care trece un termometru și cu un fund prevăzut cu mai multe găuri. Sub acest butoiu se află un vas mare cu apă care prin un foc se ține în fierbere și a cărei vaporii trec prin găurile de la fundul butoiului și prin obiectele ce se pun spre desinfecțiune în interiorul lui. Începând de la momentul când termometru arată 10%, obiectele rămân $\frac{3}{4}$ oră expuse la acești vaporii.

Pachete mai mari trebuie așezate și deschise în interiorul butoiului ca să poată trece vaporii mai bine prin obiectele de desinfecat.

Maî bine ne servim de aparatele de desinfecțiune sub presiune ale lui Geneste et Herscher, Henneberg, Rohrbeck, etc. Modul acțiunii acestor aparate s'au determinat și prescriș prin adresa noastră înaintată onor. ministru de interne.

Prin acest mijloc se desinfectează rufăria de pat și de corp, haine de orî-ce natură, saltele, covoare, etc. cu esceptiunea pieilor.

Toate aceste obiecte trebuie învelite în pânze muiate cu acid carbolic, transportate în locul unde se află aparatul cu vaporii și apoi desinfectate împreună cu învelitoarea. După desinfecțiune se usucă la soare sau în aparate însăși.

VIII). Obiectele ce nu sufer fierbere în apă se pot desinfectata, punându-le în apă fierbinte și fierbându-le timp de o jum. oră.

IX). Obiectele de o valoare mai mică (pae, cârpe), se vor arde.

X). *Lumina soarelui, uscarea și aerisirea*, omoară curând

microbul holerei. Obiectele mari cari nu se pot desinfesta altfel, în lipsă de aparate de desinfecțiune după vindecarea, transportarea sau moartea bolnavului, espunându-le în timp de 8 zile în odaie la aer uscat și dacă se poate, la razele soarelui. Pentru a usca obiectele, va fi bine să se facă un foc bun în soba acelei odăi, lăsând ferestrele deschise.

XI) *Sterilisarea apei de băut și de spălat* se impune în timp de holera și se poate obține: 1) prin fierbere timp de o jum. oră. Fierbându-se bine apa într'un vas închis și curat, apa poate servi la alimentare; precum și la spălarea și la curățirea în bucătărie. 2) Prin precipitare cu piatră acră: 3 grame de piatră acră se bate într'un vas smălțuit sau de zinc cu 20 litri de apă. Apa rămâne peste noapte închisă la un loc răcoros și liniștit și se poate apoi întrebuința, scoțând printr'un robinet apa cu băgare de seamă, așa că sedimentul de pe fund să nu turbure apa din nou. 3) Apa gazoasă artificială omoară în trei ore bacilul holerei; așa în cât alimentarea cu această apă se recomandă în timpul holerei.

XII) *Acidul citric* din comerț: 1 gram din acest acid desinfectează 1 litru apă de băut în puține minute. O atare apă acidă poate servi și pentru spălarea gurii, a mâinilor, a jucăriilor și a farfuriilor suspecte.

XIII) *Desinfecțiunea alimentelor* și anume a laptelui se face prin fierbere. Alimentele nefierte sunt periculoase. Toate obiectele, cari pot atinge gura sau alimentele noastre (linguri, cuțite, farfurii, etc.) trebuiesc desinfectate, dacă se poate cu apă fierbinte.

XIV) Muștele pot transporta infecțiunea de la bolnav la alimentele noastre așa în cât trebuie cu orî-ce preț ținute departe muștele de la bolnav și trebuiesc bine păzite alimentele în contra atingerii muștelor.

Toate cele indicate se recomandă și pentru prevenirea altor boale molipsitoare.

II

Precauțiuni individuale în timpul holerei

Credem că va fi util să arătăm în ce mod ar putea să se asigure omul sănătos să nu fie atins de boală chiar în timpul holerei. Am afirmat că fiecare om este în stare să se apere într'un mod absolut în contra boalei.

Pentru aceasta lucrurile principale sunt :

1) Nu vom primi în casa noastră oameni sau obiecte venind din localități sau din casa unde există holera și vom evita toate locurile și casele unde sunt holerici.

2) Curățirea mânilor, adică să nu atingem fără necesitate obiecte streine și de proveniență necunoscută. Dacă însă am umblat cu atare obiecte (alimente crude, haine sau rufărie streine, apă suspectă, etc.) trebuie să ne spălăm mâinile cât de curând cu una din substanțele indicate pentru acest scop, asemenea trebuie spălate cu atare substanțe hainele noastre și chiar tălpile dacă am fi umblat prin locuri suspecte.

3) Să căutăm cât se poate ca, cu mâinile să nu umblăm la gură, să ne spălăm mâinile cu apă sterilă și cu puțină lămâie înaintea mesei și să căutăm chiar a mânca așa cu mâinile în cât să nu atingem gura cu degetele.

4) Trebuie să dăm atențiune stării stomacului nostru, să evităm ori-ce esces în mâncare și băuturi. Să evităm tot ce ar putea cauza diarea. Să nu părăsim obiceiurile noastre cu cari ne aflăm bine, anume în ce privește mâncarea, căci este știut că schimbarea regimului dă de multe ori naștera la turburări gastrice. Mai cu seamă din această cauză nu e bine, dacă călătorim în timpul holerei, mai cu seamă nefiind deprinși cu călătoriile.

S'a văzut că percentualitatea îmbolnăvirii era cu mult mai mare la călătorii cari părăsesc orașele bântuite de holera, decât la acei cari au rămas în oraș.

În adevăr, am aflat că în ultima epidemie din Ungaria primele casuri s'a născut la soldații cari erau concentrați la manevre.

Germeul holerei se introduce cu mult mai frecuent în țară de cum s'ar presupune și nu mă îndoiesc că în țară la noi aș putea să se introducă obiecte cari poartă germeii vii de holera. Dar microbii aș trebuință de o predispozițiune particulară a indivizilor ca să producă boala. În timpuri normale bacilul, venind în contact cu oamenii sănătoși, nu va putea produce nici un rău, dar aflându-se față cu indivizi oboșiți prin călătorie sau manevre, la cari stomacul nu s'a acomodat încă cu împrejurările neobișnuite, va putea desvolta toată acțiunea sa vătămătoare.

Nu trebuie dar să credem că, neavând holerici în țară, concentrațiunii și aglomerațiunii de oameni ar fi fără pericol, ci acestea trebuie evitate cu atât mai mult, cu cât e mai greu,

precum se crede, a constata cu siguranță dacă cine-va suferă sau a murit de holeră asiatică, căci mai cu seamă în epidemia prezentă bacilul holerei s'a aflat abia la $\frac{2}{3}$ dintre casuri.

5) Trebuie să ne nutrim cu alimente sterile.

Nu cred de prisos a repeta că va trebui să mâncăm alimente fierbinți sau coapte, și să bem apă sterilizată prin una din căile indicate mai sus. Omul poate foarte bine, fără să se abată într'un mod esențial de obiceiurile sale, să se supună acestui desiderat.

Vom putea spre exemplu să mâncăm supă, cu condițiune ca să nu se adauge ceva nefiert dupe ce s'a răcit. Asemenea nu va fi bine să se adauge sosuri reci și preparate reci sau alte substanțe crude la alimentele noastre. Brânzetură, poame, lapte și preparate sau produse din lapte nefiert, ca untul, vor fi de evitat. Eructe chiar și salade se pot mânca, cu condițiunea ca să fi stat timp de mai multe ore în apă acidă care o putem prepara adăogând la un litru de apă 1 gram acid citric sau în oțet tare.

Putem bea nu numai apele recomandate mai sus dar și vin și bere fermentată și chiar vin care a stat 24 ore cu aceeași cantitate de apă comună.

Să ne ferim de orî-ce remedii sau picături așa zise preventive, dar să ne spălăm de mai multe ori pe zi gura cu apă sterilizată la care putem adăoga puțină lămâe, cu acid citric sau esență de mentă, sau în fine un alt antiseptic slab (acid boric, salicilat).

6) Să dăm toată atențiunea curățirii vaselor, farfuriilor, rufăriei de masă și uneltelor cu cari ne servim la mâncare.

Pentru acest scop trebuie să avem la bucătărie sau chiar la sufragerie în timpul mesei totdeauna apa acidulată sau în fierbere și orî-ce obiect ce vine pe masă să fie trecut prin această apă și apoi șters cu cârpe curate și cari trebuiesc călcate în fiecare zi cu fier fierbinte. Este un obicei periculos a stropi șervetele cu apă și a le lăsa sub presă fără altă preparare, întrebându-le de mai multe ori încă în stare umedă. Ar trebui ca fiecare persoană să aibă șervetul său și să nu se serve de un altul. În cazul când suntem siliți a mânca în birt vom putea sterilisa serviciul de masă în modul următor: Purtăm cu noi mai multe pachete mici conținând câte 1 gram acid citric, care-l disolvăm într'un vas cu apă. Apoi ținem pentru câte-va minute furculița, cuțitul, lingura în această apă, ștergem și farfuriile cu un colț de șervet udat cu această apă. În fine ne spălăm gura și mâinile cu asemenea apă acidulată.

7) Trebuie să insistăm ca toate mâncările să fie servite în stare foarte ferbinte, căci numai așa ne vom putea garanta în contra neglijenței și neînțelegerii cu care se procedează de multe ori la bucătărie.

8) Bucătăria noastră trebuie ținută în cea mai mare curățenie și zilnic inspectată.

Trebuie să avem ochii noștri asupra colțurilor întunecoase și umede, asupra resturilor de mâncări, asupra dulapurilor neglijate și murdare și să nu admitem nici o stagnațiune de atare substanțe sau de apă de spălat. Va fi mai bine să desinfecțăm bucătăria și toate obiectele în modul indicat mai sus și să insistăm cât se poate de mult ca persoanele cari umblă în bucătărie să se țină curate.

Holera de multe ori începe printre bucătărese și alți servitori și infectează, pornind de aici, stăpânii.

Este dar de cea mai mare importanță chiar pentru sănătatea stăpânului să țină în modul cel mai riguros la sănătatea servitorilor și la curățirea încăperilor destinate pentru servitori.

Bucătăria trebuie ținută într'o stare uscată, trebuie aerul și soarele să aibă cât se poate intrarea liberă.

9) Se pricepe de sine că toate acestea trebuiesc observate în măsură și mai mare în camerele noastre, să ședem în timp de holera în odăile noastre cele mai bune și să evităm camere umede și întunecoase. Mai bine să nu avem în aceste timpuri un salon, de cât să cultivăm microbii prin locuirea aglomerată în camerele înguste. Nu e bine să fim mulți într'o cameră, să trăim mai izolați de cât în timpuri ordinare, să nu avem în camera noastră prea multe obiecte și să nu ținem resturi de mâncări de cât la un loc bine izolat și bine închis.

10) Să ne ferim de animale domestice și mai cu seamă de câini în timpul holerei, căci câinii nu se desinfecțază și umblă prin locuri murdare și infecte aducând în casă germenele boalelor.

11) Să spălăm rufele mai bine în casă de cât afară și în cel din urmă caz să nu primim de cât rufăria bine uscată și călcată. Va fi bine ca rufăria să se mai expue la soare înainte de ce s'ar pune în dulap. În genere va fi bine să aerisim des toate obiectele din casă, covoarele, mobilele, saltelele, expunându-le la soare.

12) Să dăm cea mai mare atențiune privăților și latrinelor. Latrinele trebuiesc golite atunci când nu avem încă holera în oraș; am amintit că în ce mod și cu ce substanțe trebuie desinfecțat regulat scaunul și ce cantitate de var trebuie aruncat

în latrină. Este cu totul absurd obiceiul de a pune prin privați pe jos puțin praf impregnat cu acid fenic, sau o farfurie cu ipoclorit de var. Acesta nu are nici un efect în contra microbului. Numai prin văpsire cu var, prin înmuiere radicală, prin mestecarea cantităților mari de desinfectante putem produce o adevărată desinfecție.

13) Podul, pivnița, curtea, grajdurile și grădina trebuiesc inspectate des în timpul holerei și desființate toate locurile cu resturi organice, colțurile umede și murdare desinfectante.

14) Va fi bine ca fiecare casă să fie prevăzută de oarecare cantitate de substanțe desinfectante și va fi chiar bine să ne îngrijim de un loc păzit în curte, unde putem face foc spre a arde murdăriile și obiectele suspecte. O casă mai mică să se înzestreze cu o cantitate mai mare (cam de 50 kl.) de var gras nestins, de vreo 10 litri de acid fenic 3 la sută cu săpun verde, preparat în modul indicat și o cantitate oarecare de acid citric (cam 500 grame).

15) Să nu credem că risipind pretutindena substanțe desinfectante fără să ne mai îngrijim de curățire vom scăpa de holeră, mai mult va ajuta o curățire minuțioasă și ținerea în stare uscată a casei și a curței decât o desinfecție inexactă. Pentru a ne feri cu siguranță va trebui să unim curățirea cu o desinfecție rațională.

Cred că dacă vom observa aceste principii, dacă nu vom trăi afară din casă expunându-ne prin locuri publice, prin întruniri sau prin birturi ocaziunilor inevitabile de infecție, vom fi siguri de a nu căpeta boală.

Dacă stăpânii se vor îngriji în modul indicat și de personalul și de servitori lor, atunci, nici clasele de jos nu se vor expune flagelului. Rămâne ca populațiunea flotantă, lucrătorii, oamenii fără mijloace și fără stăpâni să fie păziți în timpul holerei de către autoritățile inspirate de simțul de umanitate și de convicțiunea că neglijând sănătatea acestor straturi de populațiune provoacă un pericol pentru clasele mai bine situate, căci în toate epidemiile s'a putut constata că acestea, alegând la început victimele lor printre oamenii săraci, se ridică ca o răsbunare a mizeriei la stratele populațiunii mai bine situate.

Fără să intru aici în detalii, sfârșesc atrăgând atențiune asupra unor instituțiuni de o necesitate imperioasă pentru acest scop și care la noi se află cu totul neglijate. Atari dispozițiuni sunt:

1) Crearea asilelor pentru populațiunea săracă care trăește îngrămădită prin camere cu totul insuficiente și însalubre.

2) Aziluri pentru persoanele sărace care au șezut împreună cu holerici și care trebuie dislocate în timpul desinfecțiunii locuinței holericilor.

3) Bucătării populare unde și săracul poate să mănânce în condițiuni igienice.

4) Comisiuni speciale trebuiesc înființate pentru a examina locuințele săracilor având mijloace necesare pentru a remedia imediat neajunsurile aflate cele mai de căpetenie.

Comisiuni ca acelea din capitală care într-o lună de zile nu pot examina a 10-a parte din cazuri, nu corespund de fel acestui scop urgent. Ar fi poate bine dacă pentru fie-care stradă s'ar însărcina un om de bine care s'ar angaja a ține în evidență casele și a reporta neajunsurile. Nu suferă îndoială că orașele vor obține pentru acest scop creditele necesare.

DUREREA DE CAP ȘI BUBA NEAGRĂ

Medicament în contra *migrenii*, a durerii de cap din răceli, din febră și din oboseală prea multă: Îea o linguriță de cafea măcinată, pisează o bucațică de zahăr alb. Amestecă zahărul cu cafeaua, înghite-l și bea după el un pahar de apă rece din isvor bun, și durerea de cap va trece. — In contra *bubei negre*: Îea un găbenuș de ou de găină, pune o jumătate linguriță de unt de lemn de maslin, pune cât încapă făină de grâu, fă un aluat moale, pune aluatul proaspăt pe bubă și în trei zile buba se vindecă.

ERORI DE TIPAR IN No. 3

Pag. 95. (Pedagogie consumată), în loc de „graur“ să se citească „grivă“ în zicătoarea: „Mult este departe iepurile de grivă.“

Pag. 80. (Spre lacul din crâng), în loc de „împrejurul“ să se citească „împrejur“, fiind vorba despre lungimea unei răsfrînte împrejur-î.

BIBLIOGRAFIE

A apărut în editura Al. Patin o romanță pentru voce și piano: *Mai am un singur dor* (Eminescu), de Gr. Teodossiu.